

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Tanja Soininen

Kuvituksen synty: Kahdesta kolmeksi - Pieni matka äitiyteen
vihkosen kuvitus ja toteutus

Opinnäytetyö
Tammikuu 2015

	<p>OPINNÄYTETYÖ Tammikuu 2015 Viestinnän koulutusohjelma Länsikatu 15 80160 JOENSUU (013) 260 6991 (013) 260 6906</p>
<p>Tekijä</p> <p>Tanja Soininen</p>	
<p>Nimeke</p> <p>Kuvituksen synty: <i>Kahdesta Kolmeksi – Pieni Matka Äitiyteen</i> vihkosen kuvitus ja toteutus</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusaiheena on kuinka kuvitus saa alkunsa. Mistä kuvittaja saa kuvitukseen ideansa ja mitä tapahtuu kuvittajan mielessä ennen kuin hän konkreettisesti piirtää vielä mitään. Tavoitteena on oppia ymmärtämään kuvitusta prosessina ensimmäisestä ajatuksesta valmiiseen kuvaan.</p> <p>Opinnäytetyön raportissa perehdytään kuvituksen teemoihin, kuten kuvituksen tarkoitus ja sen keinot sekä selvennetään kuvituskuvan ja taidekuvan merkitystä. Omat kuvituskuvat toimivat aineistona. Kuvituskuvien avulla havainnollistetaan, mitä kuvittajan mielessä on ollut ennen varsinaista kuvaa sekä pohditaan yleisesti kuvituksen syntymiseen vaikuttavia tekijöitä. Tietopohjana opinnäytteessä käytetään kuvitukseen liittyvää lähdekirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyön toiminnallisena tuloksena syntyi ensi kertaa äideiksi tuleville suunnattu vihkonen, joka sisältää omakohtaista kuvitusta sekä tarinaa. Vihkosen ovat julkaisseet Joensuun Lähiötalon sekä Joensuun Perheentalo.</p>	
<p>Kieli</p> <p>Suomi</p>	<p>Sivuja 59 Liitteet 1 Liitesivumäärä 11</p>
<p>Asiasanat</p> <p>opinnäytetyö, kuvittaminen, mielikuvat, taide, äitiys, tunteet</p>	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS January 2015 Degree Programme in Communication Länsikatu 15 FI 80110 JOENSUU FINLAND p. (013) 260 6991 p. (013) 260 6906
Author(s) Tanja Soininen	
Title Illustration begins: <i>Kahdesta Kolmeksi - Pieni Matka Äitiyteen</i> Illustrating and implementation of a booklet	
Abstract <p>The subject of the research is how illustration begins? Where illustrator gets ideas and what happens in illustrators mind before any drawing. The aim of this thesis is to learn to understand the illustration process from a first thought to a final illustration.</p> <p>The written part of the thesis includes main themes about the illustration, like meaning of it and way expedients as well as difference between art pictures and illustrations. To understand how illustration begins I use Booklets illustrations as an exploratory material and explore different kind of source books about illustration. I speculate how those illustrations began and which all things have an effect on them. The central research method of my thesis was qualitative research.</p> <p>The functional part of my thesis consists of a booklet for mothers to be. Booklet includes personal illustrations and story. Joensuu's Lähiöotalo and Joensuu's Perheentalo has published the booklet.</p>	
Language Finnish	Pages 59 Appendices 1 Pages of Appendices 11
Keywords Thesis, Illustration, visualization, art, motherhood, emotions	

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Mitä on kuvitus?	6
2.1.	Kuvitus.....	6
2.2.	Kuvituksen ja taidekuvan rajaus	7
2.3.	Kuvituksen tarkoitus	8
2.4.	Kuvitus sanan rinnalla	12
3	Kuinka kuvitus saa alkunsa	13
3.1.	Yleisesti	13
3.2.	Mielikuvat kuvituksessa.....	15
3.3.	Tunteiden vaikutus kuvituksessa.....	19
4	Kuvituksen keinot kuvakirjassa.....	21
4.1.	Kiinnostavuus ohjaa katsojaa	21
4.2.	Liikkeen merkitys.....	21
4.3.	Muodot ja väri.....	23
4.4.	Huomioarvo ja sommittelu.....	24
4.5.	Symboliikka	25
4.6.	Vieraannuttaminen ja samaistuminen	26
4.7.	Typografia osana kuvitusta	27
5	Kuvituksen tulkinta.....	27
5.1.	Tulkinta ei ole vain katsomista	27
5.2.	Kaunis kuvitus katsojan silmässäkö?	28
5.3.	Merkit, ”supermerkit” ja merkinkantaja	29
5.4.	Syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen taso	30
6	Tulokset	32
6.1.	Lähtökohdat.....	32
6.2.	Tärkeitä havaintoja kuvittamisesta	38
7	Pohdinta.....	43
7.1.	Oma oppiminen	43
7.2.	Kohderyhmän valinta.....	45
7.3.	Ongelmat ja niiden ratkaisu.....	46
8	Lähteet.....	47
Liite 1	.....	49

1 Johdanto

Kuvituskuva on meille arkipäiväinen näky. Törmäämme kuvitukseen niin painotuotteissa kuin verkkomateriaaleissakin. Useimmiten kuvitusten tekijää ei tunneta, eikä kuvituksia useinkaan jäädä sen kummemmin analysoimaan. Saatamme ohimennen todeta jonkin kuvituksen hyväksi vain sen esteettisyyden vuoksi, miettimättä sen enempää kuvituksen sisältöä. Mutta kuinka kuvitukset sitten syntyvät ja mistä kuvittaja saa ideansa? Mikä on mielikuvien ja tunteiden vaikutus kuvitukseen? Mitä kuvittaminen voi merkitä kuvittajalle? Käsittelen muun muassa näitä asioita tässä opinnäytetyössä omien kuvitusteni kautta.

Opinnäytetyöni käsittelee siis tekemääni Kahdesta Kolmeksi - Pieni matka äitiyteen vihkosen kuvitusten syntyprosessia. Käsittelen kuvien kautta sitä kuinka sen hetkiset tunteet muuttuivat kuvitukseksi ja lopulta kokonaiseksi tarinaksi. Tuon opinnäytteessäni ilmi kuvitukseen yleisesti liittyviä teemoja, kuten kuvituksen keinot, mielikuvat sekä kuvituksen tarkoitusta. Nämä ovat olennaisia seikkoja liittyen siihen kuinka kuvituksella voidaan välittää sanomaa, mistä kuvitus saa alkunsa ja miten sen käyttötarkoitus vaikuttaa lopputulokseen. Lähtökohdiltaan kuvitukset olivat aluksi tarkoitettu lähinnä itselleni, kunnes aloin työstämään niitä julkaisua varten. Julkaisun kohderyhmä ensimmäistä lastaan odottavat äidit vaikutti lopulliseen työskentelyyn.

Keskityn opinnäytteessäni pääpiirteissään siihen, kuinka Kahdesta kolmeksi – pieni matka äitiyteen kuvitukset syntyivät sekä mitkä tekijät työprosessiin vaikuttivat. Opinnäytetyöni aluksi tuon esiin taiteellisen ja kuvituskuvan eroja, sillä omassa kuvitustyössäni kuvitukset olivat molempien yhdistelmiä. Kuvituksen lähtökohdan muuttuminen taiteellisesta työstä kuvittamiseksi vaikutti myös suurelta osin siihen millaiseksi kuvitusten työstäminen muuttui.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja siinä käytetty tutkimusmenetelmä on laadullista eli kvalitatiivista. Opinnäytteellä ei ole toimeksiantajaa. Tutkimukseni tietoperustassa hyödynnän olemassa olevaa lähdekirjallisuutta kuvittamiseen sekä mielikuviin liittyen ymmärtääkseni omia toimintatapoja. Havainnollistan

kuvitusten syntyä omien muistiinpanojen ja kuvitusten eri versioiden avulla. Nostan joitakin kuvituksia tarkempaan tarkasteluun ja tutkin niissä tehtyjä taiteellisia valintoja sekä perustelen ja pohdin tekemääni. Etsin vastausta siihen mistä kuvitus saa alkunsa. Kuvitusten tulkintaa en tarkastele syvällisesti, vaan tuon esille vain oleelliset seikat.

Vihkosta on painettu 500 kappaletta ja se tulee levitykseen Joensuun Lähiötalon sekä Perheentalon kautta Tammikuussa 2015. Tarkoituksena olisi myös pitää pienimuotoinen esittely ja keskustelu tilaisuus mahdollisesti Lähiötalon tiloissa.

2 Mitä on kuvitus?

2.1. Kuvitus

Kuvitus tukee sisältöä tai tekstiä johdatellen katsojan syvemmälle kerrottavaan asiaan. Sen avulla voidaan visuaalisesti ilmaista, tiivistää ja elävöittää merkityksiä, tunteita tai tapahtumia. Kuvituskuvan vahvuus on sen joustavuudessa, monipuolisuudessa sekä persoonallisuudessa. Kuvituskuvan avulla voidaan myös ilmaista asioita, joita olisi miltei mahdoton valokuvata. Kuvitusta käytetään monella eri tapaa ja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Tyyllillisesti kuvitusta ei voida rajata tiettyyn genreen. Kuvitus voi olla digitaalinen tai perinteinen piirros tai maalaus, kollaasi, taidegrafiikkaa, käyttögrafiikkaa, graafisesti muotoiltua tekstiä tai jopa kaikkien yhdistelmää. Kuvitusta voidaan käyttää esimerkiksi vaikean informaation havainnollistamiseen. Tällöin kuvituskuvan avulla sisällöstä pyritään saamaan helposti ymmärrettävää. Tätä sanotaan informaatiografiikaksi. Infografiikkaa näkee paljon oppikirjoissa ja erilaisissa ohjeistuksissa. Myös liikennemerkkit ovat infografiikkaa. Kuvituskuva voi toimia myös omana itsenäisenä kertojanaan ilman erillistä tekstiä. Tällöin on kyseessä kertova kuva. Tätä voidaan käyttää esimerkiksi pilakuvissa tai lasten kuvakirjoissa. Mikäli kuvitus onnistuu herättämään katsojassa mielenkiinnon ja luomaan oikeanlaista informaatiota kuvitetusta aiheesta voidaan sanoa, että

kuvitus on onnistunut. Tämä ei ole kuitenkaan helppo tehtävä, sillä jokainen yksilö katsoo kuvia omien kokemustensa, kulttuurillisten vaikutteidensa, sukupuolensa ja sosiaalisen ympäristönsä johdattamana. Pääasia kuitenkin olisi, että kuvitettavan aiheen kohderyhmä ymmärtäisi kuvan merkityksen.

(Toivanen, 2014.)

2.2. Kuvituksen ja taidekuvan raja

Anja Hatva (1993, 65) kertoo, että kuvitus ja taidekuva eroavat toisistaan niiden käyttötarkoituksensa vuoksi. Taideteokset ovat yleensä tehty vain ”itseään varten”, arvioitaviksi julkisessa tilassa ja niistä keskustellaan jälkikäteen. Kuvituksia sen sijaan katsellaan yksityisesti kirjan yhteydessä ja niistä harvemmin keskustellaan. Hänen mukaansa kuvitukset ovat kuitenkin siinä mielessä julkisia, että ne ovat kaikkien saatavilla, useaan otteeseen monistettuna.

Ahjopalo-Nieminen (1999, 14) erottaa taiteen ja kuvittamisen todeten että taide on kuvataiteilijan omien tunteiden visualisointia, oman itsensä ilmaisua. Hän lisää vielä että taiteella on tapa aiheuttaa hämmennystä ja se on vaikeampaa ymmärtää. Kuvittaminen sen sijaan on aina jonkin muun asian rinnalla olevaa kuvaa, joka toimii havainnoiden, korostaen ja ohjaten asiayhteyteen.

Taiteen ja kuvittamisen käyttötarkoitus ja lähtökohdat ovat siis erilaiset. Taidekuvaa tehdessä taitelijan ei tarvitse miettiä kuinka vastaanottaja kuvan tulkitsee vaan hän voi vapaasti toteuttaa omaa itseään luoden itsenäisen teoksen. Kuvitettaessa kuvittajan on mietittävä kuvituksen ja tekstin suhdetta. Hänen on myös osattava luoda mahdollisimman hyvin tekstiä tukevaa kuvaa. Omassa työssäni kuvitus ei ole niin kuvittavaa tai dokumentoivaa, että sillä suoraan kuvitettaisiin tekstiä vaan osa kuvituksista on monellakin tapaa tulkinnanvaraista. Tämä johtuu pitkälti siitä, että etenkin ensimmäisten kuvitusten lähtökohta oli taiteellinen. Tästä voisi ajatella, että kuvitus ei tukisi sisältöä tai puhuisi jopa asian vierestä, mutta mielestäni näin ei kuitenkaan käy,

sillä kuvitus pohjaa niihin koettuihin hetkiin, joista vihkosessa kuitenkin puhutaan.

2.3. Kuvituksen tarkoitus

Kaikki näkeminen tuottaa tulkintaa. Voimme saada uutta tietoa ainoastaan aistimalla ja näköaisti on tässä merkittävässä osassa. Olennaista ei kuitenkaan ole se minkä aistin kautta havainnoimme tietomme, mutta visuaalinen havainto on monessa yhteydessä nopein ja orientoivin tapa. Kaikki muodostamamme käsitykset ja merkitykset, joita saamme erilaisissa aistihavainnoissa kietoutuvat ajatteluamme. Nämä merkitykset voivat olla mielikuvia, äänimuistelmia, tuoksuja, kosketuksia, tunteita ja kokonaisia assosiaatioketjuja. Kokonaiskuvamme laajuus riippuu siitä mitä tiedämme. Kuvat voivat toimia aitojen kokemusten korvikkeena ja voivat sisältää useita eri käyttötarkoituksia, joten mikä tahansa kuva ei pysty täyttämään tilanteen vaatimuksia. (Hatva 1993, 9.)

Kuvitus on siis merkittävässä osassa siinä mitä tiedämme, sillä sen keinoin informaatio välittyy nopeasti. Kuvituksen keinoin voimme myös päästä lähemmäksi jotain kokemusta, vaikka emme kokisikaan sitä oikeasti tai juuri sillä hetkellä. Omassa työssäni tahdon viestittää vielä odottavalle äidille sitä, että tullessaan äidiksi hänen ei tarvitse säikähtää itseään tai tunteitaan, joita kokee etenkin ensimmäisten kuukausien aikana. Tahdon antaa työlläni vertaistukea mahdolliseen tunnevyöryyn, jota tuleva äiti ei välttämättä osaa edes odottaa.

Kuvituksella voidaan koristella teosta tai antaa vahvoja vaikutteita tarinaan. Se voi noudattaa tekstiä tarkoin tai kertoa omaa tarinaansa. Kuvalla voidaan viitata ajallisesti taakse tai eteenpäin. Jos kuvittajan kuvaus henkilöhahmosta on oman näkemyksemme vastainen miellämme kuvituksen helposti vääränlaiseksi. Riippumatta siitä, ottaako kuva tarinaan välimatkaa vai myötäileekö se sitä, sen tarkoitus on täydentää tarinaa ja luoda uusia ulottuvuuksia. (Oittinen 2001, 142-143.)

Kuvituksella on siis oltava aina jonkinlainen syy olla olemassa. Myös vääriä tuntuvia kuvitus voi saada aikaan uuden näkökulman tarinaan. Kuvittaja ja katsoja mieltävät kuvituksen aina oman itsensä kautta, joten kuvittaja ei koskaan voi tuottaa kuvitusta, joka jokaisen mielestä olisi oikeanlainen. Hatvan (1993, 133) mielestä huono kuvitus on sellainen, jolla ei ole minkäänlaista funktiota.

”On kuitenkin tärkeää muistaa, ettei lukija tietenkään koe kuvaa ja tekstiä sellaisina kuin taitelija on ne luonut, vaan sellaisina kuin lukija ne itse kussakin tilanteessa tajuaa.” (Oittinen 2001, 149)

Usein kuvituksen tehtävät kietoutuvat toisiinsa ja saavat erilaisen painoarvon riippuen viestintätarkoituksesta. Ei ole olemassa pelkästään dokumentoivaa kuvaa, sillä kuva kantaa esteettisiä merkityksiä ja suuntaa huomiota. Miellyttävyys on yksi kuvituksen tarkoituksista, harvoin epämiellyttävät asiat saavat katsojan kiinnostumaan saati katsomaan tarkemmin. Elämyksellisyys sen sijaan vaikuttaa siihen miten kukin kokee minkin miellyttäväksi. Tiedollisesti kuvituksen tarkoitus on kuitenkin täsmentää sisällön ymmärtämistä. Dokumentointi, orientointi ja symbolina toiminen ovat näitä kuvituksen tiedollisia tehtäviä. Dokumentointi esittelee, orientointi selittää ja symboliikka täydentää asian käsittelyä. (Hatva 1993, 47, 51.)

Hatvan (2009, 53-54) mukaan kuvan tehtäviin voidaan siis luetella seuraavat: painotus, esteettisyys, dokumentoivuus, orientoivuus ja symbolisuus. Näistä kaksi ensimmäistä ovat tekstistä riippumattomia ja kolme viimeistä määrittyvät suhteessa tekstiin.

Painotuksella kiinnitetään huomiota ja ohjataan katsetta. Siihen vaikuttavat kuvan rakenne, koko, sijainti, sommittelu, värit ja erikoisuus. Kuva voi olla ensimmäinen joka nähdään tai lähes kokonaan huomaamaton.

Esteettisyydellä suunnataan mielenkiintoa ja luodaan elämyksiä. Esteettisyys arvioidaan kokemuksen kautta erittäin miellyttävä – erittäin epämiellyttävä. On

kuitenkin olemassa yhteisiä, ehkä kulttuurissa opittuja käsityksiä siitä mikä on esteettistä.

Dokumentoivuudella kuvan ja tekstin vastaavuus sitoo käsitteitä todellisuuteen, vaikei välttämättä olisi totta. Täydellisesti dokumentoiva kuva perustuu vain tekstiin, eikä sisällä mitään mitä tekstissä ei olisi ja päinvastoin.

Orientoivuudella tuodaan kuvaan visuaalista lisäinformaatioita ja perehdytetään aiheeseen. Mikäli teksti ei ole ymmärrettävää ilman kuvaa, kuvan rooli on tällöin ratkaiseva.

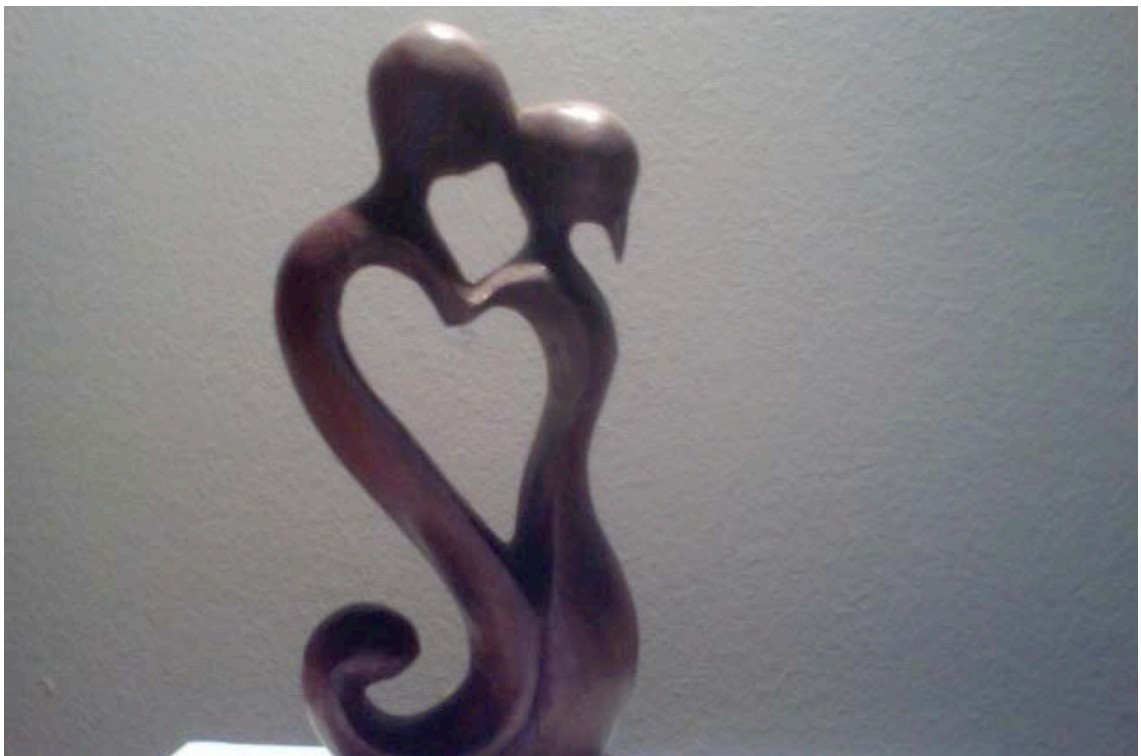
Symbolisuudella pakataan tietoa sopimuksenvaraisesti ja tehokkaasti. Tämä kuitenkin edellyttää, että merkitys muistetaan. Mikäli kuvaa on mahdotonta tulkita ilman merkitystä kertovaa tekstiä tai sopimusta, sisältö on hyvin symbolinen. Tällainen on esimerkiksi liikennemerkki.

Onko kuvittamisessa kyse kuvan nimeämisestä vai nimen kuvaamisesta? Yleensä kuvitettaessa kuvataan nimeä. On harvinaisempaa luoda kuvan pohjalta tekstiä. Nimeämisen kohteena voi olla paljon kertova kuvitus. Tämän kuvaamiseen voidaan tarvita kokonaisia lauseita. Nuo lauseet voivat olla osa kuvan ”kertomuksesta” tai kertoa enemmän kuin kuva. Mitä enemmän kuvasta löytyy tekstiin viittaavia asioita ja ainoastaan niitä, sitä dokumentoivampi kuva tuolloin on. (Hatva 1993, 86.)

Omassa tapauksessani oli kyse nimen kuvaamisesta eli teksti syntyi pääosin kuvituksen pohjalta. Kuvitusteni dokumentoivuutta on vaikea määrittää, sillä kuvituksella ei varsinaisesti pyritä dokumentoimaan tilanteita vaan herättämään tietynlaista tunnetilaa. Tämä tehtävänä ei ole yksinkertainen, sillä jokainen meistä kokee asiat eri tavoin ja luomme mielikuvamme omien tietojemme sekä kokemustemme pohjalta. Kuvituksen tarkoitus pääasiassa on antaa tarinalle uusi ulottuvuus, joka pohjautuu nimenomaan tuoreen äidin näkökulmaan ja tunteisiin.

Kirjan kansikuvalla on monenlaisia tehtäviä, jotka eroavat tavallisesta kuvituksesta. Kannen välityksellä luodaan kuvallinen käsitteistö, kirjan ilmaisupiiri. Kannella on oltava jokin yhteys koko tarinaan ja syy miksi juuri se kuva on sijoitettu kanteen. Kansikuva myös lataa kirjaan liittyviä odotuksia. Olennaisten asioiden suhteen kannen on oltava kuitenkin samojen lainalaisuuksien mukainen kuin muun kuvituksen. (Launis 2001, 60.)

Vihkosen kannen suunnittelu syntyi siinä vaiheessa kun olin jo tietoinen, että kuvituksella on oltava tehtävä. Halusin kuvata kanteen odottavan naisen, miehen, lapsen ja tuoda esiin heidän välisen rakkauden. Näiden vaatimusten pohjalta aloin suunnitella kuinka saisin nämä kaikki elementit samaan kuvaan, siten että kokonaisuus pysyisi yksinkertaisena ja helposti ymmärrettävänä. Mielessäni oli useita mielikuvia kuinka haluaisin kuvan toteuttaa, mutta en saanut niitä paperille siinä muodossa kuin ne näin. Jätin aiheen hautumaan kunnes eräänä aamuna kahvia juodessani sain idean kansikuvaan Roomasta ostamastamme puisesta koriste-esineestä. Lukuun ottamatta lasta, esineessä oli jo täydellinen idea kuvitukseen. Ryhdyin heti hahmottelemaan ensimmäistä versiota kuvituksesta ja lopullinen kuvitus syntyikin aika nopeasti.

Kuva 1. Kansikuvan idean herättänyt koriste-esine. Kuva: Soininen Tanja

2.4. Kuvitus sanan rinnalla

Kuvaa ei pystytä kuvaamaan koskaan täydellisesti kielellä, kuin ei kaikkia kielellisiäkään asioita voida täydellisesti kääntää kuviksi (Mikkonen 2005, 13) Tämän vuoksi kuva voi tarvita selityksen tai teksti kuvituksen, jotta sen välittämä viesti olisi oikeanlainen ja ymmärrettävissä. Omissa kuvituksissani välittyvä sanoma ilman tekstiä olisi varmasti aika erilainen, etenkin niissä kuvissa, joiden lähtökohta oli puhtaasti taiteellinen. Kuvitukset voisivat sopia moneen muuhunkin eri teemaan kuin äitiyteen mikäli niiden pohjalta lähdettäisiin miettimään uusia merkityksiä ja tarinoita.

Kuvittajan ja kertojan välille voi syntyä toisinaan dialogiaongelmia. Mikäli sama henkilö tekee molemmat työt voi dialogiaongelmia syntyä jos teksti ja kuvitus syntyvät eri aikoihin. Tekstin ja kuvan tuottaminen tapahtuvat prosesseina tekijänsä luovassa muistissa, joten myös kertoja-kuvittajalle voi tulla "väärää" muistikuvia. Tekstin ja kuvan tuottajia voisi kutsua monimielisiksi mielikuvittelijoiksi, sillä ensin mielessä tuotetaan jotain subjektiivista, josta sen jälkeen muodostetaan taiteellinen imaginaatio, jotain objektiivista. (Ylimartimo 2001, 80, 81.)

Dialogiaongelmat ovat kuvittajan ja kertojan välillä syntyviä erehdyksiä, jonka seurauksena kuvittaja saattaa ymmärtää kertojan väärin ja kuvituksesta tulee tällöin virheellinen. Dialogiaongelmat voivat tuottaa lukijalle ongelmia ymmärtää kuvituksen ja kertomuksen yhteenkuuluvuutta. Ne voivat myös johdattaa lukijaa ymmärtämään asioita väärin. Kohdallani dialogiaongelmia ilmeni juuri siksi, että kuvat ja teksti syntyivät osittain eri aikoihin. Omat muistikuvat asioista olivat osittain jo hämärtyneet, joten jouduin hakemaan niitä muistoja ja tunnetiloja, joita kuvitusten aikana olin käynyt läpi. Tekstin suhteen tämä tietenkin aiheutti pientä vajavaisuutta niihin oikeisiin hetkiin, jotka olisivat ehkä jokapäiväisesti päiväkirjaan kirjoitettuna olleet paljon tunnepitoisempia kuin mitä jälkepäin kirjoitettu teksti antaa ymmärtää.

Visuaalisessa havainnoinnissa havaittavat asiat ovat ikään kuin olemassa itse teoksessa, kun taas kirjallisuudessa ne muodostuvat vasta lukijan mielessä. Kuvan merkitys sen sijaan voi jäädä avoimeksi, mikäli sitä ei ole ilmaistu sanallisesti. (Mikkonen 2005, 26.)

Mikkosen mukaan kuva voi siis olla niin monitulkintainen, että ilman sanallista viestintää kuvan tarkoitus ei ole katsojalle itsestäänselvyys. Toisaalta mielestäni taiteellinen kuvitus ei koskaan voi olla katsojalle itsestäänselvyys vaan se on aina katsojan kannalta tulkinnanvarainen ja tällöin täydentävä teksti voi jopa riidellä vastoin katsojan tulkintaa.

Kuvakirjassa kuvitus lisää tekstiin aina jotain tiedostamatonta sekä kiinnittää huomiota jonkin tapahtuman kohtaan auttaen ymmärtämään kertomusta. Tekstillä voidaan laajentaa sekä ohjata kuvien katsomista. On myös mahdollista, että kuvan ja sanan suhde onkin vastakohtainen ja näin ollen se luo edellytyksiä uudelle kertomukselle, joka merkitykseltään on enemmän kuin kuva ja sen rinnalla oleva kertomus yhteensä. (Mikkonen 2005, 56, 57.)

Kuvitus voi siis tukea kertomusta täydentäen sitä tai jopa luoda kokonaan oman tarinansa. Sillä voidaan myös ilmentää jotain, joka ei vielä tekstissä ole tapahtunut, mutta tulee tapahtumaan.

3 Kuinka kuvitus saa alkunsa

3.1. Yleisesti

Kuvitusta suunniteltaessa, sille on olemassa aluksi jokin aihealue. Tuosta aiheesta on usein teksti, joka tarvitsee rinnalleen kuvituksen. Se ei välttämättä ole paras aloituskeino kuvituksen suhteen, vaan aihealue olisi hyvä ilmaista ennen tekstiä suullisesti, muistiinpanoin, viivoin ja luonnoksin. Olisi selvitettävä mitkä asiat aiheessa ovat helposti kuvitettavia ja mitkä eivät. Toisinaan sana tarvitsee kuvia todistusaineistoksi, mutta joskus kuva tarvitsee verbaalista

selittämistä. Tästä voidaan olettaa, ettei kumpikaan kuva tai teksti täysin riitä kattamaan koko aihealuetta. Toisinaan ne voivat laajeta aihe rajojen yli ja samalla viestiä asian vierestä. (Hatva 1993, 50.)

”Kuvasuunnittelu alkaakin kontekstin määrittelystä: millaiseen mediaan, tilanteeseen, ja tarkoitukseen kuvaa käytetään. Sen jälkeen määritellään kuvan semanttinen sisältö: mitä kuva tulee sisältämään. Viimeksi kuvitus saa syntaktisen muodon: kuvitustavan, värit ja tyylin. Niiden pohjalta määräytyy painotus ja esteettinen vaikutelma.” (Hatva 2009, 54.)

Teokseni lähtivät syntymään yllättävästi, joten en ollut rajannut tai miettinyt aihealuetta sen enempää, toteutin vain itseäni. Kun olin päättänyt tehdä teoksista julkisen painotuotteen aloin pohtimaan tarkemmin aihealuetta, sen rajausta sekä luonnostella mahdollisia tulevia kuvituksia. Aloin tekemään kuvituksia miettien aihe sisältöä ja tarinaa. Työskentelyni oli siis muuttunut vapaasta taiteellisesta työstä kuvittamiseksi. Se myös muutti teosten luonnetta, sillä aiemmin olin tehnyt vain sen mitä mieleeni tuli ja sittemmin jouduin oikeasti miettimään kuvien merkitystä ja niiden käyttötarkoitusta osana tarinan kuvitusta.

Kuvitus voi olla taiteilijan itsenäinen teos, joka toimii taiteilijalle terapia-välineenä. Mikäli on kyse itsenäisestä teoksesta kuvituksella ei tarvitse olla silloin merkitystä muille kuin tekijälle itselleen. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 6.)

Minun lähtökohtani kuvituksissa oli juuri toteuttaa omista tunteista kumpuavia henkilökohtaisia teoksia. Kahdesta kolmeksi - Pieni matka äitiyteen sai siis alkunsa terapiana syntyneen kuvituksen kautta. Kun aloin miettimään niiden luomisprosessia tarkemmin tajusin että asia, jota olin käsitellyt kuvien kautta on erittäin yleinen. Äitiys ja äitiyden herättämät tunteet. Iloa, epätoivoa, riittämättömyyttä, sanoinkuvaamatonta rakkautta, suorittamista, hyvä äiti-huono äiti paineita, väsymystä niin henkistä kuin fyysistäkin, hellyyttä, kiitollisuutta, oman kehonsa hyväksymistä, pelkoja, siis monenlaisia tunneskaaloja ilosta epätoivoon. Tämän jopa itsestään selvän oivalluksen kautta tahdoin luoda jotain, jonka keinoin voisin antaa vertaistukea tuleville äideille. Kertoa heille, että kaikki järjestyy ja omia tunteitaan ei tarvitse häpeillä tai peittää. Itsenäisistä teoksistani alkoi siis muodostua julkisia, jonka myötä kuvituksia syntyi lisää ja aloin tehdä niiden rinnalle tarinaa ja myöhemmin taittoa. Aloin luomaan

kuvituksilleni suurempaa merkitystä, en enää vain itseäni varten. Koko prosessin ajan kuvat toimivat kuitenkin itsetutkiskelun välineenä tavalla tai toisella, sillä niitä luodessani kävin läpi sen hetkisiä ja menneitä tunnetiloja sekä elämänvaiheita. Korttesalmen pohdinta kuvituksesta itsetutkiskelun välineenä osuu tässä asiassa hyvin kohdalleni, sillä samalla tavoin käsittelin kohdallani äitiyden tuomia tunteita.

”Kuvien tekeminen on minulle itsetutkiskelun väline. Haluan tarinan kuvittamisen keinoin saada kosketuksen tunteisiini, joita koin lapsena. Yritän tarinan kirjoittamisen ja kuvittamisen avulla oikoa väärinymmärryksiä ja surra menetyksiä. Käytän näin kuvittamista psyykeni eheyttäjänä.” (Korttesalmi 2003, 88.)

3.2. Mielikuvat kuvituksessa

Mistä kuvittaja saa ideansa kuvittaessaan, kuinka sana muuttuu kuvaksi ja kuinka tekstin herättämät mielikuvat muuttuvat kuvitukseksi? Sanotaan, että kuvia voi tehdä omasta päästään, mutta mistä nuo kuvat sitten tulevat kuvittajan päähän, hänen mielikuviinsa? Monesti kuvitusta edeltää pitkä prosessi, jossa taiteilijan on syvennyttävä kuvitettavaan aineistoon, hänen on etsittävä ne oleelliset seikat, käännteet ja huipentumat, joihin tapahtumat tiivistyvät. (Heiskanen 1992, 55.)

Kuvittajalla on siis oltava kuvitettavaan aineistoon liittyen jonkinlainen tietopohja pystyäkseen kuvittamaan aihetta. Kuvittajan mielessä syntyneet mielikuvat eivät tule tyhjästä, vaan ne ovat lähtöisin tutustumisesta aihealueeseen sekä mahdollisesta aiemmasta kokemuksesta aiheeseen liittyen. Esimerkiksi omissa kuvituksissani kuva, jossa pieni käsi puristaa suuremman käden sormeaa, herättää heti itselleni mielikuvan tyttäreni ensipuristuksesta syntymänsä jälkeen. Se vie minut myös muistoon yhdestä vaikeasta illasta, jolloin tuo pieni puristus sai minut pysähtymään ja ajattelemaan millainen aarre minulla olikaan sylissäni. Kuvituksen taakse voi siis kätkeytyä suuria tunteita, vaikka kuva olisikin hyvin yksinkertainen.

Ahjopalo-Nieminen kuvaa mielikuvia kuvituksen luonnoksiksi, jotka kuvittaja muuntaa verbaalisen tekstin kautta kuvitukseksi. Kuvituskuvat välittävät viestiä visuaalisesti ja saavat katsojassa aikaan uusien mielikuvien syntymisen. Jokainen katsoja kokee kuvan oman elämänsä kautta. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 15, 16.)

Mielikuvia siis muodostuu aina lisää kun näemme ja koemme asioita. Mielikuva, josta taiteilija on teoksen tehnyt muuttuu katsojan tulkinnassa uudeksi mielikuvaksi. Mielikuvat ovat jokaiselle henkilökohtaisia, sillä jokainen meistä kokee asiat hieman eritavoin, oman itsensä kautta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä etteivätkö mielikuvat voisi olla samankaltaisia. Kuvituksia tehdessäni en halunnut yleistää asioita, vaan pyrin tekemään juuri omanlaistani taidetta ja kuvaamaan asiat niin kuin ne itse koin, tietenkin toivoen, että joku osaisi niihin hieman samaistua tai löytää niistä jotain omaa.

Hatva (1993, 81) kuvailee mielikuvia epätäydellisiksi hahmotelmiksi, joita ihminen täydentää älyllisellä tiedolla. Hän toteaa, että mielikuvat ovat tulkintoja, sillä havaitseminen on skeemoihin perustuvien oletusten muodostamista sekä testaamista. Aluksi tarvitaan aistinvaraista kokemuspohjaa, jota on mahdollista muokata ja käsitellä. Todelliset kokemukset ja niiden tuottamat mielikuvat, referentit, abstrahoidaan semanttisiksi merkitsijöiksi. Nämä voivat eri yhdistelmien tuloksena rakentua interpretanteiksi, joista myös verbaaleiksi merkeiksi. Jokainen mielikuva ei siis lähtökohtaisesti välttämättä perustu henkilökohtaiseen visuaaliseen kokemukseen. Jos mielikuva-aineistoa ei voisi käsitellä, taiteilija ei kykenisi tällöin luomaan uusia mielikuvitushahmoja tai kuvittelemaan esimerkiksi yläviistosta näkyvää lohikäärmettä. (Hatva 1993, 81.)

Jokainen aistimamme asia täydentää jo olemassa olevia mielikuviamme ja niiden avulla voimme muodostaa uusia mielikuvia nähdessämme jotain, joka liittyy jo koettuihin asioihin. Esimerkiksi mielikuvani äitiydestä oli täysin erilainen silloin kun en itse vielä ollut äiti. Tullessani äidiksi osa niistä mielikuvista, joita olin muodostanut ennen äitiyttä tuntuivatkin harhaanjohtavilta. Tämä johtui siitä, että tietoni ja kokemukseni asiasta eivät pohjautuneet henkilökohtaiseen kokemukseen vaan niin sanotusti opittuun, sivusta seurattuun kokemukseen.

Hatvan (2009, 36, 39) mukaan mielikuvia voidaan muodostaa kolmella eri tavalla. Ensinnäkin voimme palauttaa mieleemme jonkin aikaisemmin nähdyn asian. Voimme myös yhdistellä näitä uudella tavalla sekä luoda kokonaan uusia kuvioita, jotka eivät perustu aiemmin nähtyjen tuttujen osasten uudelleenjärjestelyyn. Kolmanneksi kuvittelu on osa mielikuvien muodostamista, se on kykyä tutkia mielikuvaa, ylläpitää sekä muunnella sitä. Kuvittelua tarvitaan päättelyssä, asioiden suunnittelussa ja oppimisessa. Mielikuvia on mahdollista muunnella kääntäen, skaalaten, zoomaten, muunnella värejä sekä yhdistellä muunnelmia. Mielikuvat vaikuttavat suuresti siihen kuinka jokin ilmiö myöhemmin koetaan. (Hatva 2009, 36, 39.)

Mielikuvien luonne on liki tuntematonta. Selvää on, että muistimme sisältää useita mielikuvia tapahtuneista asioista. Ihminen ei varastoi visuaalisia kokemuksiaan täydellisenä vaan ensin tapahtuu informaation analysointi ja tiivistys, jonka seurauksena epäolennaiset kohdat jätetään pois. Jäljelle jää vain kaikista tärkein informaatio. Tulkinnan seurauksesta menneet kokemukset eivät ole niin paikkansapitäviä. Mielikuvien yksityiskohdat hämärtyvät ja niiden hakeminen kestää kauemmin. (Hatva 1987, 16, 68.)

Olemukseltaan mielikuvat ovat luonnoksia todellisesta ja niiden tarkkuus vaihtelee tilanteen ja kuvan mukaan. Epävarmuutta luovat eniten sisällöllisesti vaikeat aiheet. Myös huomion suuntautuminen ja assosiaatiot vaikuttavat mielikuvien muodostumiseen. (Hatva 2009, 130.)

Mielikuvat ovat muuntautuvia ja kehittyviä. Ne eivät jää mieleemme sellaisinaan vaan ne ovat aktiivisia ja voivat koostua useasta eri lähteestä. Huomasin omassa tapauksessani, että mitä pidempi aika koetusta asiasta oli sitä vaikeampi siihen liittyvää mielikuvaa oli saada näkyväksi. Koska mielikuviin jää siis vain tärkein ja olennaisin osa kokemuksista siksi muistellessamme taaksepäin emme välttämättä kykene palauttamaan mennyttä juuri sellaisena kuin se todellisuudessa oli. Kohdallani tämä aiheutti kuvan ja tarinan suhteen ongelmia, sillä en pystynyt muistamaan täysin kuvassa olevaa tunnetta. Jos olisin tiennyt tekeväni kuvituksista myöhemmin tarinan olisi minun täytynyt pitää

päiväkirjaa jokaisen kuvituksen rinnalla pystyäkseen palaamaan ajassa tarkemmin taaksepäin.

Vaikka mielikuvien alkuperä onkin lähtöisin havainnoista, itse mielikuvat eivät ole havaitsemista. Kuvittelemisen ja havaitsemisen ovat kuitenkin samankaltaisia käyttäen yhtäläisiä mekanismeja. Tämän seurauksena mielikuvat ja havainnot voivat häiritä toisiaan. Mielikuvia ei voi myöskään mieltää valokuvamaisiksi muistikuviksi, sillä emmehän silloin kykenisi kuvittelemaan katseeltamme piilossa olevia asioita. Mielikuvat ovat havaintosyklistä irrotettuja skeemoja. (Hatva 1987, 68)

Mielikuvien laajuus on siis paljon enemmän kuin vain yksittäisiä kuvia muistissamme. Ne kattavat kokonaisia aihealueita koetuista asioista mahdollistaen myös kuvittelun ja muistelun.

Hatva kertoo Baddeleyn kuvaaman visuaalis-spatiaalisen ”luonnoslehtiön” (*visuo-spatial scetchpad*) sisältyvän työmuistiimme. Tähän luonnoslehtiöön todennäköisesti piirtyy ympäristömme havainnot, sekä kuvittelemalla saadut mielikuvat. Sen kautta voidaan palauttaa säilömuistista mieleen kuvia sekä manipuloida niitä. Kosslynin tiedonkäsittelymallin mukaan sen sijaan aivoissa toimii visuaalinen puskuri (*visual buffer*), jolla mielikuvia muokataan. (Hatva 2009, 22.)

Mielikuvan ylläpitämisessä on havaittu yksilöllisiä eroja, eikä niiden ylläpidollisia prosesseja tarkoin tunneta. Havaintojen teko ja säilömuistista palauttamisen tiedetään käyttävän samaa aivojen järjestelmää. Tämä vie työmuistin kapasiteettia, joten esimerkiksi oikealla kuvituksella voidaan tukea muistia ns. ”ulkoisen muistin” keinoin. (Hatva 2009, 23)

Kuvien kaksoiskoodausteoriassa kuvat koodataan sekä visuaalisesti että verbaalisesti. Tämän teorian mukaan aivotoiminnoissa osa on erikoistunut ei-verbaalisen informaation esittämiseen ja osa kielen käsittelyyn. Nämä toiminnot eivät kuitenkaan ole toisistaan riippuvaisia vaan voivat olla aktiivisia ilman toistaan sekä yhtäaikaaisesti. Koska ne ovat yhteyksissä toisiinsa voi aktiviteetti

toisessa järjestelmässä herättää toisen aktiviteetin, eli nähty kuva voi herättää mieleen sen verbaalisen sisällön tai päinvastoin. Mielikuvat osallistuvat ajattelun prosessiin, joten oikeita mielikuvia luomalla merkitysten omaksumista pystyttäisiin edistämään kuvituksella. (Hatva 2009, 22, 23)

3.3. Tunteiden vaikutus kuvituksessa

Taideteoksen ihailminen on eri asia kuin esimerkiksi ajatella teoksessa olevan henkilön olevan surullinen. Millaiset piirteet taideteoksissa sitten herättävät tunteita ja millaisia tunteita koemme kohdatessamme sellaisia piirteitä? Yleisesti ottaen emootioiden ja tyyliuuntien väliset vertailut ovat karkeita. Kuten epämiellyttävä vastaan miellyttävä, abstrakti vastaan esittävä taide. On kuitenkin todisteita siitä, että teoksen kognitiivinen arvio pystyy herättämään emotionin ja päinvastoin. Esimerkiksi katsoja voi kokea kuvasta surullisuuden tai onnellisuuden ennen kuin kuvaa on selitetty kognitiivisin käsittein. Emootioita voivat herättää niin abstrakti kuin esittäväkin taide. Teoksessa tunteita voivat herättää henkilöahmot, värit, muodot sekä niiden väliset suhteet. Sommittelun tasapainolla tai epätasapainolla voidaan herättää negatiivista tai positiivista tunnetta. Myös taitelijan tekemät siveltimenvedot voivat viestiä hänen tunnetilastaan. (Hatva 2009, 18-19)

Emotionaalinen oppiminen tapahtuu ihmisen tunneaivoissa. Esimerkiksi pelko opitaan synapsisella tasolla ja koettu pelkotilanne jättää muiston pelätystä. Kun jokin näistä tilanteen ärsykkeistä havaitaan pelon tunne herää. Esimerkiksi henkilö, joka pelkää käärmeitä reagoi jo pelkkään käärmeen kuvaan hikoillen, vaikka kuvaa vain vilautettaisiin. (Hatva 2009, 19.)

Tunteet aiheuttavat mielialoja. Mielialat kestävät kauemmin kuin itse tunne. Mielialan saa aikaan temperamentti, sillä on valmius herättää tunnetila. Tunneäly on assosiativista, jos jokin symboloi todellisuutta tai herättää muistoja sitä pidetään totena. Eleet, metaforat ja kuvat vaikuttavat suoraan emotionaaliseen muistiin. Aiemmat tunnetilat ja kokemukset vaikuttavat myöhemmin koettuun. Huomaamattamme reagoimme johonkin myönteisesti tai

kielteisesti jatkaen samaa mallia uudelleen. Tämä emotionaalinen värittyminen on tiedostamatonta. Jo pelkällä syntaktisella ilmaisulla voidaan herättää tunteita, esimerkiksi piirteiltään värikkäillä, muodoltaan rikkailla, terävillä ja ilmeikkäillä kuvilla. (Hatva 2009, 20, 21.)

Mielikuvien tunnelataukset voivat ohjata havaintoa. Yksilön taustakokemukset ja havainnointitilanteen konteksti voivat joko voimistaa tai heikentää mieleen painumista ja palautusta. Ihminen ei kykenisi hallitsemaan laajaa informaatiotulvan integrointia ilman mielikuvia ja emootiota. Mielikuvat ovat kehon representaatioita aivoissa ja siten ne vaikuttavat käyttäytymiseen ja kehon tiloihin. Esimerkiksi halut ja emootiot: minä haluan ja tunnen. (Hatva 2009, 21.)

Jokin aiemmin koettu ärsyke voi herättää siinä aiemmin koettuja tunteita. Aiheessa koetut tunteet voivat olla voimakkaita vaikka muistikuva olisikin väärä. Visuaaliset muistot sisältävät havainnon aikana koodattuja osia, jotka ovat voineet muuntua ja niiden yksityiskohdat ovat voineet hämärtyä. Mielikuvien syntyminen ja muistaminen ovat aktiivisia prosesseja, eivät vain pelkkää varastointia. (Hatva 2009, 22.)

Tunteet ja mielikuvat ovat yhteydessä toisiinsa, sillä koettu asia herättää tunteita ja jää sen jälkeen mielikuviiimme. Tämä toimii myös päinvastoin, sillä kun koemme jonkin asian uudestaan voimme muistaa siitä jääneen mielikuvan ja sitä kautta myös siihen liittyvän tunteen. Mielikuvat vaikuttavat kehomme käyttäytymiseen halujen ja tunteiden kautta. Kun jokin ärsyke palauttaa esimerkiksi jonkin surullisen kokemuksen mieleemme herää silloin tunne surullisuudesta. Mitä voimakkaampi koettu asia ja sen kautta herännyt tunne on, sitä voimakkaammin sellainen mielikuva jää mieleemme. Mielikuvat voivat palautua mieleemme minkä tahansa aistitun ärsykkeen kautta, esimerkiksi jokin tuoksu saattaa herättää muiston jostain aiemmin koetusta.

4 Kuvituksen keinot kuvakirjassa

4.1. Kiinnostavuus ohjaa katsojaa

Hatvan (1993, 51) mukaan se mitä ihminen näkee, on kiinni hänen tarkkaavaisuudestaan ja kiinnostuksestaan. Kiinnostavuus on ulkoisten ja sisällöllisten tekijöiden vaikutuksen alainen ja se ohjaa kirjan katselua. Kuvan muoto, väri, sommittelu ja huomioarvo ovat mm. niitä tekijöitä, jotka pitävät yllä ulkoista kiinnostavuutta. Sisäistä kiinnostavuutta sen sijaan antaa kertomuksen tai kuvan juoni. Painottamalla jotain asiaa, voidaan ohjailla katsojaa omaksumaan sisältöä.

Kun kohtaamme kirjan kiinnitämme huomiota ensin teoksen ulkoisiin piirteisiin, kokoon, muotoon, materiaaliin sekä kannen kuvitukseen. Näiden avulla teemme ensimmäisen käsityksen teoksesta. Voimme päätellä mihin käyttötarkoitukseen kirja on suunniteltu ja onko se aikuisille vai lapsille. Sen jälkeen muodostamme käsityksen sisällön suhteen. (Rättyä 2001, 177.)

Kirjan ulkoisilla piirteillä voidaan siis ensimmäisenä herättää lukijan kiinnostus. Kirjan kannen kuvitus ei ole yhdentekevä, vaan se voi jopa ratkaista haluaako lukija ylipäänsä edes koskea kirjaan. Se kuinka kuvittaja voi saada kuvituksesta kohderyhmälleen kiinnostavan vaatii tietoa siitä, mikä voisi herättää huomion tietyn ryhmän kohdalla.

4.2. Liikkeen merkitys

Kuvakirjan kokonaisuus on hyvä rakentaa siten, etteivät kaikki aukeamat ole jatkuvassa liikkeessä, sillä se voi käydä puuduttavaksi. Eritempoiset kohtaukset muodostavat kuvakirjaan dynamiikkaa. Taitolla voidaan myös vaikuttaa onko kirja dynaaminen vai staattinen. Kuvakirjan liike on esteettistä, konkreettista, dramaturgista tai psykologista, yhdessä kuvassa voi ilmetä kaikkia näitä. Liikkeet ja asennot kuvassa kuvaavat toimintaa, mutta niistä voidaan myös

tulkita henkilöhahmojen tuntemuksia ja tavoitteita. Taustassa olevilla muodot ja linjaukset voivat olla vastakkaisessa liikkeessä ja näin kertoa hahmon sisäisistä jännitteistä. (Happonen 2001, 112, 126.)

Liike on juonen kannalta olennainen asia kuvakirjassa. Usein kuvakirjan tarinassa on kyse päähenkilön ulkoisesta tai sisäisestä matkasta. Liike on suhteessa aikaan ja paikkaan. Yksittäisellä kuvalla ei voida esittää liikettä kuin tekstin eli ajan ja toisten kuvien eli paikan avulla. (Huuskonen 2003, 35)

Omissa kuvituksissani liike on pääosin psykologista, sillä kyseessä on lähinnä päähenkilön sisäinen matka, hänen asemansa muuttuminen ja siihen kasvaminen. Sommittelultaan ja konkreettiselta olemukseltaan kuvitukset ovat enimmäkseen staattisia, lukuun ottamatta joidenkin kuvitusten taustalla tapahtuvaa liikettä. Jatkuvuutta kuvakirjaan olen pyrkinyt tuomaan taiton sekä taustavärien avulla.

Kuvakirjalla voidaan tehokkaasti hyödyntää niin sanallisen kuin kuvallisenkin ilmaisun vahvuuksia. Tekstillä voidaan ohjata etsimään kuvien merkityksiä. Ajan kuvaaminen tapahtuu tekstin avuin, kuvalla ilmaistaan tilaa ja kuvaillaan asioita. Yksittäisellä kuvalla voidaan kuvata vain jotain hetkeä monista hetkistä, joten tarinan jatkuvuus on saatava aikaan muilla keinoin. Esimerkiksi viivojen, muotojen ja pintojen sommittelua apuna käyttäen. Yksittäisen kuvan liike syntyy kuvassa esiintyvien viivojen lineaarisuudesta. Onnistuneen kuvan sanotaan sisältävän liikettä vaikka sen sisältö olisi rauhallinen, kohde on tuolloin ikään kuin elävä. (Happonen 2001, 106.)

Rikkonaiset erisuuntaiset viivat aiheuttavat kaaoksen kiskoen katsetta mukaansa. Kapeilla, harvoilla viivoilla voidaan ilmaista liikkuvuutta ja nopeutta, epäselvillä viivoilla voidaan kuvata henkilöhahmon epämiellyttävää olotilaa. Henkilöhahmon levottomuutta voidaan saada aikaan siksak-viivoilla ja terävillä kulmilla. (Happonen 2001, 112.)

Kuvituskuva "where's my body" sisältää erilaisia viivoja. Viivojen tarkoituksena on luoda levottomuutta ja ahdistusta, jota henkilöhahmo kokee lähinnä omaa

itseään kohtaan. Henkilöhahmo on ikään kuin ahdistettuna keskelle häntä kohdistuvia teräviä, arvostelevia katseita, vaikka todellisuudessa nuo katseet muodostuvat vain henkilöhahmon omassa päässään. Henkilöhahmon tumma olemus kielii hänen negatiivisesta mielikuvastaan omaa itseään kohtaan. Hänen asentonsa viestii häpeästä, alakuloisuudesta ja halusta piiloutua maailmalta. Keltainen väri taustalla puolestaan toimii kontrastin tuojana, mutta samalla se myös toimii valona pimeyden keskellä.

4.3. Muodot ja väri

Jos väri toimii kuvassa perusyksikkönä, se voi kantaa omaa merkitystään ”esittävästä” yhteydestään huolimatta, sillä se viittaa joihinkin elämänsisältöihin symboloiden jotakin. Koska värien merkitykset ovat erittäin vaihtelevia niin yksilöiden kuin kulttuurinkin kannalta, jää merkitys väljäksi. Tämän vuoksi kuvallinen ilmaisu on epätarkkaa. Kuvat ovat kieleen nähden monitulkintaisia ja vaativat kielellistä selvitystä yksiselitteisyyden saavuttamiseksi. Kuvalla pystytään helposti valehtelemaan tai puhumaan totta. (Hatva 1993, 29)

Kuvittaminen voi olla ongelmallista ja sen purkaminen hallittaviin osiin haastavaa. Nimittäin kuvaa tehdessä kaikki vaikuttavat kaikkeen – jo pelkkä värin muuttaminen voi muuttaa kokonaisuuden ilmettä ja siten myös sisältöä. Sisällön muutokset voivat taas vaatia täysin toisenlaisen esitystavan. (Hatva 1993, 137.)

Omassa työssäni tahdoin rajoittaa värien käyttöä, joten käytin pääasiassa kuutta eri väriä; keltaista, vihreää, pinkkiä, violettiä, tummansinistä sekä vaaleansinistä. Näiden lisäksi oli vaaleaa ihoa vastaava sävy sekä harmaaseen taittuva musta. Värien rajoittamisen ansioista minun oli helpompi hallita niitä ja luoda tietylle värille omanlaisensa tehtävä. Esimerkiksi keltainen väri kuvastaa kuvituksissani päähenkilön osalta positiivista tunnetilaa.

4.4. Huomioarvo ja sommittelu

Mielenkiintoisella sopivasti vaihtelua ja harmoniaa sisältävällä sommittelulla voidaan vaikuttaa esteettiseen kokemukseen. Monimutkaisuuden taso on riippuvainen katsojan kyvystä eritellä työn ominaisuuksia visuaalisesti. Taitelija pystyy painottamaan tiettyjä kohtia kuvasta esittämällä ne tarkasti tai jättämällä osan vain luonnoksenomaisiksi. (Hatva 1993, 113.)

Sisällysluettelon osalta jätin kuvituksen hieman erilaiseksi. Tein siitä värillisen kuvan sijaan mustavalkoisen lyijykynä piirroksen, joka tyyllisestikin poikkesi muista. Pyrin tekemään siitä enemmän aidon näköisen. Tein tämän tyyllisen ratkaisun siksi, että tahdoin luoda sisältöön yhden kuvituksen, joka vastaisi tavallaan valokuvaa välittäen aidon hetken elämästä. Mielestäni kuva vastasyntyneestä vauvasta herättää nopeasti äitien tai odottavien huomion. Piirros on tehty tyttärenteni ensimmäisestä valokuvasta, joka kuvattiin juuri hänen syntymänsä jälkeen.

Oli kuvan sisältö mikä tahansa katse pysähtyy erityisesti kuvan kulmiin sekä niihin kohtiin, joissa informaatiota on runsaasti. Siksi sommittelussa, jossa on lähtökohtaisesti neliö tai suorakulmio on pyrittävä eliminoimaan huomion kiinnittymistä epäolennaisiin kohtiin. Kirjassa edelliset sivut vaikuttavat seuraavien sivujen omaksumiseen, joten aikaisemmin nähty vaikuttaa tarkkaavuuteen sekä muokkaa odotuksia ja säätelee uutuuksia. Kirjan katselu on ajallisesti jatkuva tapahtuma. Myös muiden aukeamien sisältö voi voimistaa tai heikentää huomioarvoa. Ympäristöstä poikkeavat seikat kuten, kuvan muoto, kontrasti, värit tai outo sijainti herättävät katsojassa mielenkiinnon. Toisaalta tehokeinojen liikakäyttö saattaa sekoittaa ja siten heikentää vaikutusta. Kuvan koko vaikuttaa myös suuresti huomioarvoon. Suuremmissa kuvakoossa yksityiskohdat ovat selkeämmin havaittavissa, joten katsojalla on enemmän asioita tulkittava. Semanttiset sisällöt vaikuttavat huomion kiinnittämiseen. Katsojan tarve ohjaa tiedonetsintää, eli katsetta. Silmät ja suu ovat tärkeitä alueita kuvassa, sillä niistä luetaan usein mielialoja. (Hatva 1993, 55, 58.)

Omissa kuvituksissani kuvan huomioarvo ohjautuu pitkälti henkilöhahmoon. Kasvojen ilmeiden kuvaaminen on osittain jätetty pois, sillä tahdoin jättää hahmoja ilmeettömiksi ja luoda tunnetilan kuvaan muilla keinoin. Mielestäni kasvoihin piirretty ilme olisi ollut joissain kuvissa liiankin alleviivaava. Tahdoin kuvata ilmeettömyydellä myös sitä tunnetta kun ihminen kokee olevansa tunnoton, mitätön, alakuloinen tai turhautunut.

Hatva (Hatva, 71) kuvailee mielenkiintoa ja mielihyvää aiheuttavaa prosessia monimutkaiseksi. Mikäli kohteen aiheuttama ärsyke saa katsojassa aikaan jonkinlaista epäröintiä, siten että sen sisältämä informaatio on hallittavissa, voidaan ärsyke todeta miellyttäväksi. Tällainen tilanne voi muodostua kun sommittelu on riittävän monimutkainen, muttei ylivoimaisen vaikeasti tulkittava. Tuolloin mielihyvä tulee ikään kuin palkinnoksi onnistuneesta tiedon prosessoinnista. Kun ärsyke monimutkaistuu, mielenkiinto kasvaa, niin kauan kunnes ärsyke on saavuttanut huippunsa. Tuolloin mielenkiinto kohdetta kohtaan ei enää nouse. Uutuus lisää mielenkiintoa, sillä se herättää uteliaisuutta ja lieventää toistoa. Uteliaisuuden herääminen voi liittyä uusien virikkeiden ja uuden tiedon etsintään, mikä viittaisi kuvan sisältöön, sen tiedollisiin aspekteihin. Useimmiten käyttökuvat ovat sidoksissa tekstiin tai substanssiin, josta muodostuu tarina. Silloin mielenkiinto on alusta alkaen ohjattu etsimään motiivin mukaista informaatiota. (Hatva 1993, 71.)

4.5. Symboliikka

Symbolin eli vertauskuvan ja sen merkityksen suhde voi olla ikoninen (suora), indeksinen (epäsuora) tai sopimuksenvarainen (symbolinen). Monesti symbolissa on jokin referenttinsä ominaisuus tai osa-alue, kuten etana symboloi hitautta tai vihreä väri kartalla symboloi ruohoa. Vertauskuva sanana ilmentää jo visuaalisuutta. Sen voisi ajatella syntyvän pienten yhdistävien piirteiden olemassaolosta; kirja elämän vertauksena, sivuja kääntäessä tarina etenee tai valkoinen väri kuvaa puhtautta, sillä molemmat ovat tahrattomia. Vertauskuvien merkityksen avaavan assosiaatioyhteyden ei tarvitse olla visuaalinen, vaan jo

pieni samankaltainen piirre kuvallisessa ilmaisussa riittää vertauksen yhdistäväksi tekijäksi. (Hatva 1993, 106-107.)

Suunnitellessani kuvituksia, en ajatellut tietoisesti tekeväni niihin symboliikka, vaan ne syntyivät kuviin työstämisen aikana saadessani niin sanottuja ahaa - elämyksiä. Esimerkiksi kuvituksissani naisen hiukset kuvastavat useampaan otteeseen enkelin siipiä, joiden suojaan lapsi halutaan sulkea.

Myös väri voi toimia symbolina, kun sille annetaan jokin ennalta sovittu merkitys. Se voi olla lähellä todellista, dokumentoivana, kuten joet ja järvet kartalla kuvataan sinisinä, mutta se voi olla myös sopimuksenvarainen kuten liikennevalot. Värillä voidaan orientoida monella tapaa. Sillä voidaan johdattaa katsetta olennaiseen tai osoittaa sävyn tummuusasteita hyväksi käyttäen jotain suuntaa. (Hatva 1993, 113.)

Kuvituksissani värien symboliikkaa voi löytää mm. naisen hiuksista, jotka ovat joko tummat tai vaaleat riippuen halutaanko esittää negatiivista vai positiivista tunnetta. Kansikuvasta voi taas löytää vastauksen siihen kumpaa sukupuolta olevaa lasta odotetaan, mutta tämä värisymboliikka ei kaikille merkitse välttämättä samaa.

4.6. Vieraannuttaminen ja samaistuminen

Identiteettiä hallitsevia taiteen peruskeinoja ovat vieraannuttaminen ja samaistuminen. Samaistumisen tarkoituksena on saada yksilön tunteet ja tarpeet mahdollisimman tunnetuksi sekä etsiä hyväksyntää omille subjektiivisille vaikuttimille. Samaistumisessa taustayhteisön kuvaus ei ole oleellinen vaan se jää viitteelliseksi. Vieraannuttamisella halutaan paikantaa yksilön asemaa yhteisössä arvottamalla sosiaalisia suhteita. Sen tavoite on päästä yksilön kannalta merkittävään aatteelliseen innostukseen. Vieraannuttamisen keinoja ovat taiteen merkit, viestit, symboliikka ja myytit, joiden avulla yksilön asemaa paikannetaan. Samankaltaisia taiteellisen ilmaisun keinoja ovat muuntaminen ja

pilkkominen, jolloin jokin tietty asia muutetaan joksikin muuksi. (Launis 2001, 67, 68)

4.7. Typografia osana kuvitusta

Typografialla visualisoidaan kieltä eli tehdään näkyväksi puhutun kielen ulkoinen olemus. Kuvittava typografia onnistuu yhdistämään sekä tekstiä että kuvaa. Kuvallinen ilmaisu on verbaalista ilmaisua nopeampaa ja kuvittavat typografiset viestit toimivat välittömästi. Tekstillä kuvittamista voitaisiin kutsua jonkin asteiseksi tekstin manipulaatioksi. Kirjainten osia, kokonaisia kirjaimia, sanoja tai kappaleita voidaan muotoilla ja yhdistellä uusin keinon, tavallisuudesta poiketen. Tekstillä voidaan myös tuottaa piirroksia, jolloin kirja, sana, lause tai palsta muotoillaan jotain esittäväksi. Esimerkiksi muotoon sommiteltu palsta voi toistaa jonkin kohteen fyysistä olemusta. Katsoja voi tuolloin mieltää tekstin myös kuvaksi. Typografisen tyylin määrää kuitenkin viestin lajityyppi ja sen käyttötarkoitus. Kirjan kannessa otsikon muotoilu on tärkeä koko teoksen viestin ymmärtämisen suhteen. (Huuskonen 2003, 30-34)

Typografialla tahdoin luoda vihkoseen hieman rennomman vaikutelman, kuin mitä sisältö ja osa kuvituksista herättää. En halunnut tehdä vihkosen kerronnasta liian vakavaa ja valitsin siksi otsikoihin fontin, joka luo kokonaisuuteen hieman lapsenomaisuutta. Myös kannen askarreltu otsikko antaa ymmärtää, että kyseessä ei ole vakava teos, vaan sillä on rennompia ote asioihin. Sen sijaan itse leipäteksti ja sieltä tehdyt nostot, tahdoin pitää hieman totisempina, ensinnäkin luettavuuden kannalta, mutta myös uskottavuuden.

5 Kuvituksen tulkinta

5.1. Tulkinta ei ole vain katsomista

Konttinen toteaa, että usein päivittäisessä puheessa kaikkea mikä nähdään pidetään itsestään selvänä eikä nähtyä siksi kritisoida. Voimme pitää joitain asioita ihastuttavina, mutta emme kykene tajuamaan prosesseja, joiden kautta miljoonat viestit syntyvät. Otamme näkemämme mieleemme niin kuin hengittäisimme sitä. Katsominen ei kuitenkaan ole niin helppoa, kuin miltä näyttää. (Konttinen 2012, 7)

Katselutilanne on monesti jo lähtökohtaisesti esikoodattu monella tapaa. Taiteilijan motiivi ja pyrkimys sanoa jotakin on olennaista lopputuloksen kannalta. Myös käyttömateriaalit ja työvälineet vaikuttavat. Vastaanottaja asettuu taitelijan asemaan ja pyrkii löytämään ne tunnetilat ja sanoman, jonka taitelija mahdollisesti haluaa välittää. (Hatva 1993, 36.)

5.2. Kaunis kuvitus katsojan silmässäkö?

Estetiikka voidaan ymmärtää kauneuden teoriana, mutta myös taiteen teoriana, sen määrittelemisenä. Tavanomaisesti estetiikka esitetään joko objektiivisena teoksiin pohjautuen tai subjektiivisena kokemuksiin pohjautuen. Estetiikalla voidaan käsitellä ilmaisemista ja sen pohdintaa. Estetiikkaan kuuluvat taidon periaatteet ja toiminnan tulokset sekä niistä keskusteleminen ja ajattelevinen (Varto 2001, 11, 13.)

Sisältö ja muoto ovat erottamattomia, sillä ne kietoutuvat toisiinsa esteettisessä elämyksessä. Esteettinen ja tiedollinen ovat periaatteessa myös erottamattomia, sillä sisällön aihe suhteessa katsojan taustaan voi muuttaa katsojan arviota, etenkin jos katsoja on ”kokematon”. Eri käyttötarkoitusten vuoksi on kuitenkin välttämätöntä tehdä tämänkaltaisia jakoja. Esteettistä voidaan määritellä useilla eri tavoilla, osa voi perustella sitä muodolla osa sisällöllä, muttei määritelmät välttämättä säily sellaisinaan. Esteettisyys ei ole vain kohteessa oleva ominaisuus, vaan katsojan ja kohteen välillä syntyvä vuorovaikutus. Kuvittajan voi olla vaikeaa päästä yleisön suosioon, sillä käyttökuvien vastaanottajat saattavat olla todella hajanainen ryhmä. Kuvittaja voi kuitenkin noudattaa kohderyhmänsä odotuksia eli käyttää sopivia

esteettisten objektin tunnusmerkkejä ja näin saada yleisönsä suosiota. Käyttökuvan vastaanottajan elämykset voivat syntyä kuvan herättämien emotionaalisten taustojen tai assosiaatioiden kautta ja perustua joko muotoon tai sisältöön. Nämä tulkinnan mallit ovat joko tiedostettuja tai tiedostamattomia malleja, jotka liittyvät vastaanottajan sen hetkiseen maailmankuvaan. (Hatva 1993, 78, 79)

Mikäli kuva koetaan esteettiseksi, on se silloin etuasemassa ja sen katselua mielellään jatketaan. Isokokoiset ja värikkäät kuvat todennäköisesti huomataan ensimmäisenä. Ne myös jäävät paremmin mieleen. Jos kuva on sisällöllisesti tekstiä vastaava, eikä liian tulkinnanvarainen, myös asiasisältö muistetaan paremmin pelkkää kuvaa katsottaessa. Kuvitukset on syytä valita tarkoin asiasisällön suhteen, sillä kuva ohjaa tarkkaavuutta ja siten myös ajattelua. (Hatva 2009, 313, 314)

Esteettisen kokemuksen voitaisiin sanoa olevan lähtöisin katsojan suhteesta kohteeseen. Katsoja voi kokea kuvituksen muodollisesti tai sisällöllisesti miellyttäväksi mikäli se koskettaa hänen elämäänsä juuri sillä hetkellä. Mikäli kuvitus poikkeaa hänen elämästään katsoja saattaa kokea kuvituksen jopa epämiellyttäväksi.

5.3. Merkit, "supermerkit" ja merkinkantaja

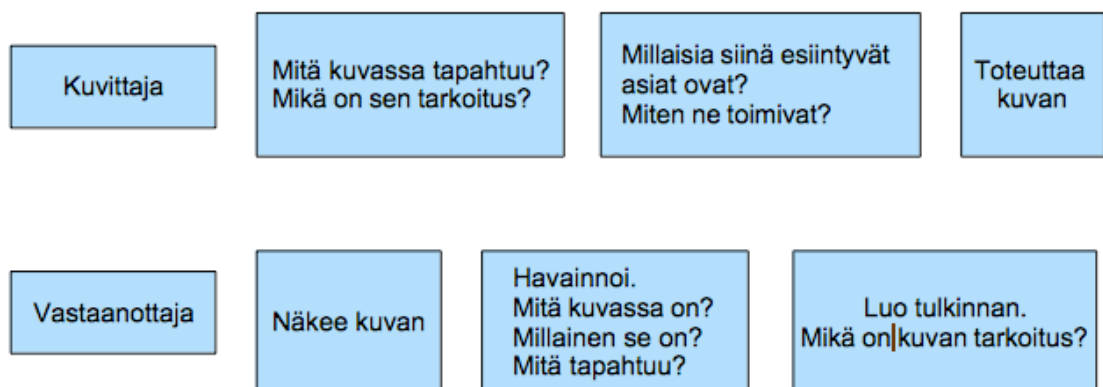
Merkki muodostuu silloin kun katsoja tekee tulkinnan, eli tulkitsee "jonkin joksikin". Merkinkantaja on elementti, kuten äänet, liikkeet, tuoksut, kuvat ja asiat, jotka voivat olla olemassa ilman tulkitsijaa. Merkinkantaja voi sisältää usein sisältöjä, tämä toteutuu kuvissa, jotka sisältävät kokonaisia tarinoita. Merkit syntyvät koodien avulla, merkkifunktiossa, jossa ilmaisu sekä sisältö löytävät yhteyden. Merkinkantaja on aina sopimuksenvarainen suhteessa sisältöön, koska sille on yleisesti sovittu jokin tarkoitus. Merkin viittauksen, referentin, ei tarvitse olla todellisuutta. Väittäminen on semioottisesti relevantti, vaikka se olisikin valheellinen. Kuvituksista moni perustuu "valheeseen" eli mielikuvituksen tuotokseen. Kuvat eivät välttämättä viittaa todellisiin ilmiöihin,

vaan voivat olla viittauksia toisiin kuviin. Olemassa olevat kuvat siis vaikuttavat tuleviin kuviin. (Hatva 1993, 11, 12)

Hatva toteaa, että merkinkantajan sijainti, paikka missä merkinkantaja muodostuu vaikuttaa tulkintaan. Lisäksi siihen vaikuttavat muut kohteeseen liittyvät merkinkantajat sekä niiden muodostamat mielteet. Syntaktisella strukturilla tarkastellaan merkinkantajan tai merkinkantajien ilmaisullista sisältöä. Kuvituksessa tällaisia syntaktisia piirteitä voisivat olla mm. kontrasti, väri, sommittelu, tekotapa sekä muut kuvallisen viestinnän keinot. Taitelija määrää syntaktisen tason, silloin kun hän piirtäessään tekee valintoja antaakseen muodon sisällölle. Tekniikan valinta, se millä taitelija täyttää tilan sekä mitä hän painottaa teknisesti vaikuttaa siihen miten yksikkö havaitaan. (Hatva 1993, 24, 42)

5.4. Syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen taso

”syntaktisen, semanttisen ja pragmaattisen tason merkitys kuvituksessa on mielenkiintoinen sikäli, että taitelija suorittaessaan syntaktisen tason ratkaisuja joutuu samalla ratkaisemaan myös semanttisen ja pragmaattisen tason sisällön, kun taas vastaanottaja etenee toiseen suuntaan. Hän päätelee aluksi syntaktisen tason piirteiden perusteella semanttisen ja lopulta pragmaattisen merkityksen.” (Hatva 1993, 44)

Kuva 2. Syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen taso kuvittajan ja vastaanottajan näkökulmista. Kuva: Soininen Tanja

Oikeaoppisesti tehdyssä kuvitustyössä taitelijan on siis mietittävä ensin pragmaattinen taso, eli se mikä on kuvituksen tehtävä suhteessa aiheeseen. Sen jälkeen se kuinka tehtävä ilmaistaan semanttisella tasolla ja lopuksi tulostetaan syntaktisella tasolla. (Hatva 1993, 44)

Omissa kuvituksissani oikeaoppinen kuvitustyön tekeminen ei toteutunut niissä kuvissa, joissa lähtökohta oli taiteellinen. Muissa kuvituksissa pyrin ennen kuvituksen aloittamista miettimään aina kuinka voin viestiä tietynlaisen tunnetilan. Mietin myös millaisia kuvallisia keinoja minun tulee käyttää että viesti pysyisi edes jokseenkin haetunlaisena. Esimerkiksi huomioarvon luominen henkilöhahmolla sekä värien ja muotojen merkitys oli tässä asiassa suuressa merkityksessä.

Semiotiikalla tutkitaan kuvan sisällöllisiä merkityksiä. Ilman tulkintaa ja kokemusta kuva ei itsessään ole muuta kuin tekijänsä tuotos, sillä merkitys muodostuu vasta kun joku tulkitsee teoksen omalla tavallaan. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 17)

Merkkifunktiossa semioosin tasot ovat toisiinsa sidoksissa. Ilman semanttista ja syntaktista tasoa ei voi olla pragmaattista tasoa: ellei ole tulkittavaa, eikä tietyissä olosuhteissa olevaa tulkitsijaa ei voi syntyä myöskään tulkintaa. Syntaksi on merkki sekä niiden osien muodollinen suhde toisiinsa. Semantiikalla käsitellään merkkien välistä suhdetta niiden semeemeihin ja sitä kautta niihin viittaaviin referentteihin. Pragmatiikka huomio tulkitsijan tottumuksen käyttää merkinkantajaa tietynlaisissa olosuhteissa. (Hatva 1993, 24)

Kuvitus orientoi katsojaa kahdella tapaa. Se selventää ajattelua antamansa ajattelumallin avulla sekä tarjoaa myös lisäinformaatiota. Orientointia on mahdollista toteuttaa erilaisin kuvauksen keinon, joten syntaktinen esittäminen ei välttämättä ole sidottu pragmaattiseen orientoituvuuteen. Tärkeintä on, että sisältö välittyy mahdollisimman laajasti. Jos kuva mahdollistaa tekstin ymmärtämisen on kuva silloin hyvin orientoiva. (Hatva 1993, 102)

Semioosi, eli merkityksenantoprosessi irrottaa katsojan suorasta havainnon maailmasta ja antaa mahdollisuuden ihmisten väliseen kommunikaatioon. Yhteinen merkitys on se, joka luo kommunikaation, mutta merkityksenantoa voi tapahtua myös ilman kommunikaatiota. Esimerkiksi katsottaessa piirrosta kissasta tulkitaan sen olevan joku kissa. Tämän ei tarvitse olla läsnä tai edes olemassa oleva kissa, vaan kissa yleensä. Merkitykset ovat kulttuurillisia, ja sidoksissa siten sen jäsenten yhteisiin käsityksiin. Merkit siis koodautuvat jonkin kulttuurin sisällä ja ovat jonkin ryhmän sisällä ennalta sovittuja. (Hatva 1993, 11)

Kuvittajan kannalta semanttinen taso on niiden objektien määrittelemistä mitä kuvassa esiintyy. Koska kuvan luonne on konkreettinen, nämä objektit aina sijaitsevat jossakin kohtaa kuvaa. Niiden paikka ja fyysinen suhde täytyy siis määritellä, kuten myös objektien ”luonne” eli ilmeet ja eleet. Semioottisen moniselitteisyytensä vuoksi kuva on aina monitulkintaisempi kuin teksti. Kaikkea verbaalista ei pystytä kääntämään kuvan kielelle, silloin kuvauksen lisäksi tarvitaan selittävää tekstiä. Mitä vaikeammin tulkittava kuva on sitä enemmän tarvitaan pragmaattista analyysia. Asiayhteyteen ja ympäristöön viittaavat tiedot ovat apuna tulkinnessa ja etenkin tekstisisällöt auttavat oikeassa tulkinnessa. Kuvan sisällön yksityiskohtien pohtiminen on tärkeää kun on kyseessä kokonaisia ”virkkeitä” sisältävät niin sanotut supermerkit. (Hatva 1993, 43-45.)

6 Tulokset

6.1. Lähtökohdat

Opinnäytetyön tavoitteena oli oppia ymmärtämään omien kuvitusteni kautta kuvituksen syntyä ja etenkin mielikuvien ja tunteiden vaikutusta siihen. Kuinka kuvitus syntyy? Voi kuulostaa kysymyksenä hyvin yksinkertaiselta, mutta tuon kysymyksen taakse kätkeytyy useita mielen ja työn prosesseja, joita kuvittaja työssään joutuu pohtimaan ennen kuin varsinaisesti piirtää mitään. Lisäksi itse piirtämisen aikana kuvittaja tekee useita kuvallisia valintoja, jotka kaikki

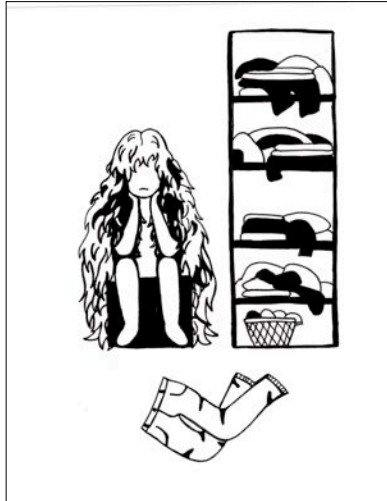
vaikuttavat lopputuloksen tulkintaan. Omassa kuvitustyössäni koin haastavaksi sen, että jouduin palaamaan mielessäni taaksepäin pystyäkseen hahmottamaan asioita ja tunteita, jotka eivät enää olleet ajankohtaisia. Oli myös omalla tavallaan haastavaa pitää kuvituksen tyyli yhtäläisenä taidekuvana ja kuvituskuvana syntyneiden kuvitusten välillä. Havaittiin, että kuvan tekeminen muuttui huomattavasti kun työn tavoitteena oli taiteellisen kuvan sijaan julkaisuun tehtävä kuvitus. Huomasin myös, että väkisin tekemällä tai yrittämällä en pystynyt tekemään mitään. Kuvittaminen vaati tietynlaisen mielentilan, että paperille sai jotain järkevää aikaiseksi.

6.2. kuvitusten syntyminen

Kuvitusten visuaalinen tyyli määräytyi pitkälti ensimmäisen kuvituksen ”mielen myllerrystä” pohjalta. Työskentelyssä käytin ensin lyijykynää ja paperia hahmotellen jokaisen kuvan ääriviivat. Sen jälkeen aloin tekemään tarkempaa kuvien työstöä mustalla grafiikka tussilla. Kun kuvat olivat valmiita mustavalkoisia versioita skannasin ne tietokoneelle ja jatkoin työstöä Photoshopissa. Siellä tein vielä tarvittavia ääriviivojen korjailuja ja sen jälkeen värjäsin kuvituksessa olevat osat eri värein tasoja hyödyntäen.

Käsittelen seuraavaksi kolmen kuvituskuvan syntymistä tarkemmin ja pohdin niiden lähtökohtia.

Ensimmäisenä kuvituskuva ”Where's my body"

Kuva 3. Ensimmäinen piirrosversio

Kuva 4. Valmis kuvitus

Kuva 5. Kuvituksen välivaiheet

Kun aloitin työstämään kuvituskuvaa "where's my body!" olin jo tietoinen, että kuvituksen tehtävä on toimia osana tarinaa. Ensimmäinen versio kuvituksista tuntui olevan todella kiven takana ja mietin pääni puhki, kuinka kuvaisin sen tunteen kun raskausajan jälkeen mikään vaate ei mahdu päälle ja koko oma olemus vain ahdistaa. Hahmottelin useaan otteeseen kuvaa naisen vartalosta, jonka ympärillä on mittanauha, mutta se tuntui jotenkin perinteiseltä kuluneelta mainoskuvalta, jossa aiheena on laihdutus. Toinen mielessäni pyörinyt idea oli yhtäläillä kulunut; nainen seisomassa vaa'alla, siten että vain jalat ja vaaka näkyvät ylhäältä päin kuvattuna. Ensimmäisessä varsinaisessa kuvituksessa, jonka hetkellisesti laitoin jo osaksi vihkosta (ensimmäinen piirrosversio) itse

tunne jäi hieman taka-alalle, sillä lähdin miettimään sitä pohjalta ”pakko saada jotain aikaiseksi”. En ollut tyytyväinen tulokseen ja tahdoin lähteä muokkaamaan kuvaa uudenlaiseksi. Koko kuvitusta en kuitenkaan lähtenyt heittämään roskiin vaan muutin sen sisältöä, ensin pienin muutoksin, mutta lopulta lähes tulkoon täydellisesti. Koska kuvituksen tekeminen ajoittui aikaan, jolloin en enää kamppailut kuvitusta käsittelevän tunteen vallassa jouduin palaamaan ajatuksissani niihin hetkiin kun asia oli ajankohtainen. Lähdin tarkastelemaan asiaa itsetutkiskelun avulla tehden muistiinpanoja mm. seuraavien oleellisten kysymysten kautta ”Miltä minusta todella tuntui silloin?” ja ”Kuinka voimakas tunne oli ja millä kaikella tapaa se vaikutti minuun?” Vastaukseksi näihin itselleni asettamiin kysymyksiin sain palautettua mieleeni seuraavanlaisia asioita.

Häpesin omaa vartaloani. Peilit ahdistivat minua, niiden edessä päädyin usein mollaamaan omaa kehoani ja kauhistelemaan itseäni mittanauhan kera. Muiden ihmisten kohtaaminen ahdisti, koska mietin jatkuvasti kuinka he minut näkevät ja kiinnittävätkö he huomiota muuttuneeseen vartalooni. Itkun ja kiukun sekaiset hetket vaatekaapilla olivat minulle tuttuja etenkin silloin kun aloin tunkemaan tiukkoja farkkuja väkisin päälleni. Tämän seurauksena koko päivä oli usein pilalla ja tahdoin vältellä sosiaalisia tilanteita. Halusin piiloutua ihmisten katseilta ja siksi jäinkin usein kotiin. Tunne oli voimakas vain hetkellisesti, mutta siitä alkanut mieliala kesti usein koko päivän ja heijastui siten käytökseeni. Päivät jolloin en edes jaksanut tai minua ei kiinnostanut yrittää näyttää hyvältä onnistuivat parhaiten, sillä tunteen aiheuttamaa masentavaa mielialaa ei tällöin tullut, ellen sitten lopulta tietoisesti hakeutunut peilin ääreen. Toisinaan sain ihmeellisiä pirstysruiskeita ja tunsin olevani elämäni kunnossa. Näitä päiviä oli etenkin silloin kun saimme viettää paljon aikaa yhdessä perheen kesken.

Muistelmien pohjalta aloin suunnittelemaan kuvitusta uudelleen. Tahdoin luoda kuvaan häpeää ja epätoivoa, mutta myös aavistuksen valoa. Lisäsin kuvaan vaatekaapin sijalle niin sanotusti henkilöihahmon sisäisen ristiriidan, joka kohdistuu häneen itseensä sekä sosiaalisen paineen, jota henkilöihahmo tuntee kokevansa. Tämän toteutin käyttäen apunani symboliikkaa. Nämä asiat kuvassa ilmenevät siten, että henkilöihahmon ympärillä olevat terävät ja osittain häneen kohdistuvat viivat kertovat hänen sisäisestä ahdingostaan, mutta myös samalla ne muistuttavat kerrostaloja useine ikkunoineen. Kaiken ahdingon

takaa kuitenkin loistaa keltainen valo, joka viestii jostain paremmasta. Henkilöhahmon tumma olemus on viesti hänen mielialastaan, tätä tyyliä käytän myös muissa kuvituksissa, joissa kuvataan jollain tapaa henkilöhahmon negatiivista mielialaa, etenkin hiuksien värityksessä.

Toiseksi kuvituskuva ”Ihana – kamala imetys”

Kuva 6. Mustavalkoinen kuvitus

Kuva 7. Valmis kuvitus

Imetykseen liittyvä kuvitus sai alkunsa vaiheessa, jolloin en vielä tiennyt tekeväni vihkosta. Sen lähtökohta oli siis taiteellinen ja se syntyi omien sen hetkisten tunnetilojeni kautta. Kuvan tekeminen sijoittuu suunnilleen aikaan, jolloin olin aika lailla uupunut ja pettynyt siihen, ettei imetys ollutkaan kohdallani niin helppoa kuin miltä se alussa vaikutti. Loppuajasta minusta toisinaan tuntui, että olin muuttunut huvitutiksi ja maidontuottajaksi, mutta kamalinta siitä teki sen etten enää kelvannutkaan lapselle vaikka kuinka yritin. Niiden tuntemusten pohjalta lähdin tekemään itse kuvaa. Mieleeni tuli kuva naisesta, jolla toisen rinnan sijalla olisi huvitutti ja toinen rinta vuotaisi maitoa, mutta lasta ei näy missään. Kuvan lähtökohta oli osittain humoristinen, lähinnä sarkastisella tavalla. Mustavalkoinen versio kuvasta on se, joka valmistui ennen vihkosta. Värillistä kuvaa aloin työstämään vasta siinä vaiheessa kun olin tekemässä vihkosta. Naisen ympärille taustaan lisätty kiekura oli lähtökohtaisesti vain koristelua varten, sillä jostain syystä kuva näytti mielestäni liian kapealta sellaisenaan vihkosen sivulla. Jälkeenpäin mietittynä olen ollut kahden vaiheilla olisiko se pitänyt jättää kuitenkin pois kuvituksesta.

Kolmanneksi kuvituskuva ”Mielen myllerrystä”

Kuva 8. Mustavalkoinen kuvitus

Kuva 9. Valmis kuvitus

Kuvituskuva ”mielen myllerrystä” sai myös alkunsa aikaan, jolloin en tiennyt vielä tekeväni vihkosta. Tämä kuva valmistui ensimmäisenä kaikista ja tätä työstin myös pisimmän aikaa. Kuvan valmistumisajankohta sijoittuu aikaan, kun tyttäreemme oli n. 1 kuukauden vanha. Tätä edeltänyt aika oli tasapainoista, mutta mikä sitten arjessa muuttui, niin isyysloma oli päättynyt ja olin jäänyt yksin kotiin vauvan sekä 3-vuotiaan etälapsen kanssa. Minulle se aikana oli erittäin rankkaa ja tuntui, että silloin kaikki asiat lähtivät menemään vain alamäkeen. Seuraavassa otteita mietelmästäni, jonka olin kirjoittanut tuona aikana.

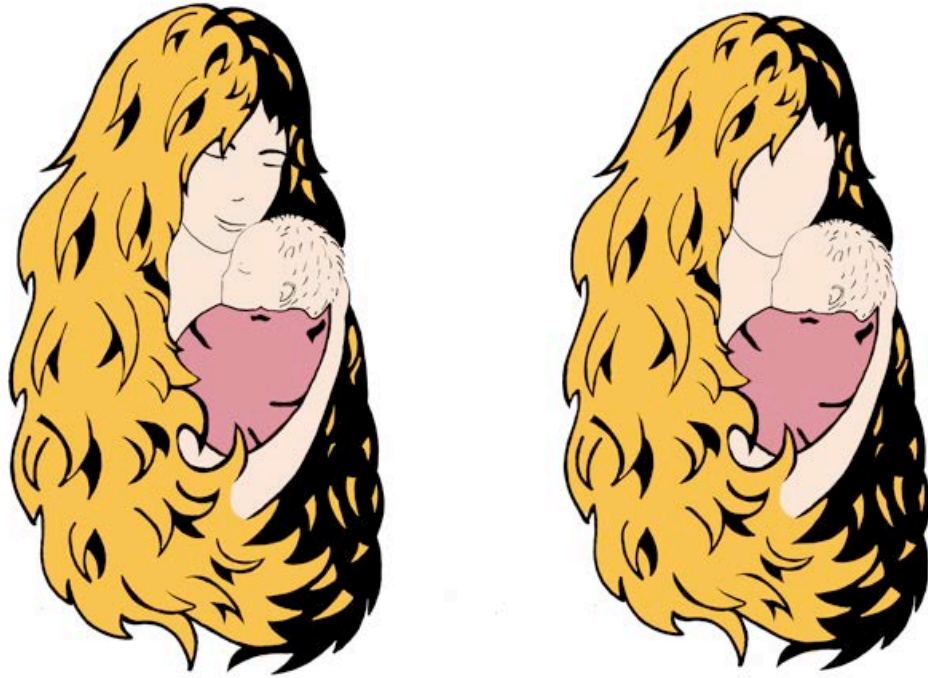
Olen väsynyt ja turtunut tähän kaikkeen. Minua ahdistaa niin etten saa henkeä, tuntuu ihan oikeasti kuin jokin pala olisi koko ajan kurkussani. Ei minusta ole tähän, äitipuoleksi ja äidiksi. Ei näin pian ja ei yksin. Vastahan minä olen päässyt opettelemaan äitiyttä oman lapseni kanssa...Minua hävettää, olen ihan kamala kun voin tuntea tällaista...Toisinaan on hetkiäkin että mikään ei enää oikein edes tunnu miltään, minua vain itkettää, enkä enää edes tiedä miksi... Tahtoisin vain nauttia omasta pienokaisestani ilman liiallista suorittamista.

Tunteet, joita silloin kävin siis läpi olivat melko epätoivoisia ja ahdistavia. Niihin liittyi pelkoa siitä, että väsyisin sekä häpeää omia tunteitani kohtaan. Mainitsen myös mietteissäni, että toisinaan mikään ei tuntunut miltään ja minua vain itketti. Mielestäni tämä tunne kuvastuu parhaiten syntyneessä kuvituksessa. Henkilöhahmon ilme on lähestulkoon ilmeetön. Katse on lasittunut ja epätoivoinen ja pari kyyneltä valuu poskelle. Toinen puoli kasvoista on peitetty, niin kuin henkilöhahmo häpeäisi jotain. Hiukset tuovat muutoin staattiseen

kuvaan liikettä, ne ovat olemukseltaan kuin kuohuva, aaltoileva meri. Hiusten kuvaaminen tuulessa tai valtoimenaan, on minulle itse asiassa melko perinteinen ilmaisullinen tapa. Mielestäni se tuo kuviin ilmettä ja koristeellisuutta, mutta myös samalla tietynlaisen herkkyuden. Mielestäni siten voidaan myös viestiä symbolisesti vallitsevasta tunnetilasta, kuten henkilöihahmon sisäisestä myrskystä tai joissain tapauksissa konkreettisemmin ympäristössä olevasta ilmastosta. Kuvituskuvana tämä kuva toimii minusta hyvin, vaikka se alun perin ei siihen oltu tarkoitettukaan. Taidekuvana tämä kuva oli minulle todella vapauttava ja terapeutin keino purkaa mieltäni. Ja lopputulokseen olin myös tyytyväinen.

6.3. Havaintoja

Huomasin kuvituksia tehdessäni, että jo pienetkin muutokset kuvassa muuttivat koko kuvituksen ilmettä ja sen viestiä. Ymmärsin myös symboliikan vahvuuden ja monipuolisuuden. Sen avulla etenkin tunnetilan kuvaaminen sai uudenlaisen perspektiivin. Seuraavaksi muutamia kuvapareja, joissa ilmenee tämä pienten asioiden vaikutus kuvan sisältöön.

Kuva 10. Kasvojen merkitys

Tässä kuvaparissa huomaa, millainen merkitys kasvojen ilmeellä voi olla kuvaan. Ensimmäisessä kuvassa huomioarvo painottuu henkilöahmon kasvoihin. Ilme myös kertoo heti vallitsevasta tunteesta, pieni hymy ja rauhallinen kokonaisuus viestii, että kaikki on hyvin. Toisessa kuvassa kasvot on jätetty piirtämättä. Tässä katsoja jää hakemaan kuvan merkitystä ja herää kysymys miksi henkilöahmoilla ei ole kasvoja. Katsojalle jää myös epäselväksi mikä on kuvassa haettu tunne tai mitä sillä halutaan kertoa.

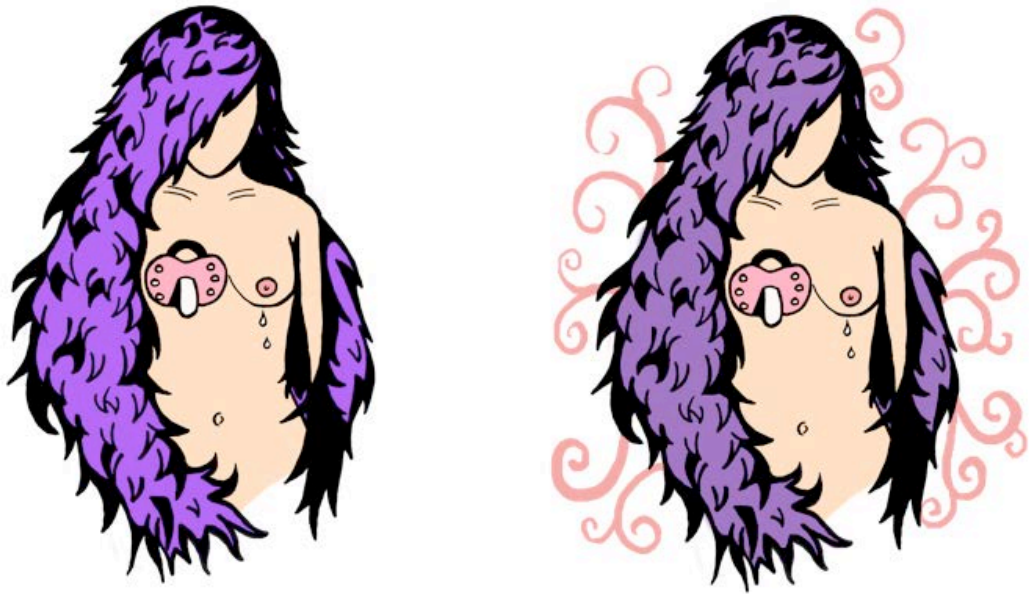

Kuva 11. Muotojen merkitys

Tässä kuvaparissa näkyy muotojen vaikutus kuvan tunnelmaan. Ensimmäisessä kuvassa henkilöahmon takaa tulee viistot viivat hänen selkäänsä kohden. Nämä tekevät kuvasta hieman ahdistavan ja uhkaavan oloisen. Viivojen merkitys jää myös epäselväksi. Mitä niillä on tarkoitus kuvastaa? Toisessa kuvassa henkilöahmon takana on neliöitä, jotka muistuttavat ikkunaruujuja. Näiden luoma vaikutelma on mielestäni enemmän positiivinen, sillä kuvasta käy ilmi että valoa tulee ikkunan takaa. Henkilöahmo ei ole ulkoapäin uhattuna, vaan hän on pikemminkin syrjäytynyt.

Kuva 12. Koristeellisuuden merkitys

Tässä kuvaparissa nähdään ns. koristeellisuuden vaikutus kuvan sisältöön. Ei ole yhden tekevää millainen kuvassa oleva tausta on. Tässä tapauksessa kuva ilman kiekura kuviota on mielestäni huomattavasti rauhallisempi ja siinä huomioarvo keskittyy henkilöhaamoon ja melko pian siitä isoon huvituttiin ja kuvan sisältöön. Koristelussa kuvassa sen sijaan katse harhailee jokseenkin häiritsevän ja vallitsevan taustakuvion ja henkilöhaamon välillä. Kuvan olemus on huomattavasti rauhattomampi. Mielestäni tämän kuvan suhteen tein virheen laittaessani sen taustalle kiekura kuviota.

Kuva 13. Tekstin vaikutus

Tekstin merkitys kuvassa on oleellista ottaa huomioon kuvitusta tehdessä. Kun katsotaan ylempää kuvaa ilman tekstiä, on kuva silloin itsenäinen teos ja sen tulkinta muodostuu vain kuvassa esiintyvien elementtien kautta ja tulkitsijan oman tietonsa pohjalta. Kuva jää siis monitulkintaiseksi. Kun taas katsotaan alempaa kuvaa, jossa kuvan yhteyteen on kirjoitettu teksti ”mielen myllerrystä”, saa kuva uudenlaisen näkökulman. Kuvaa aletaan tarkastella suhteessa tekstiin, eikä enää vain itsenäisenä teoksena. Teksti kytkee tällöin kuvan tulkinnan johonkin aiheeseen.

7 Pohdinta

7.1. Oma oppiminen

Oma oppimisprosessini opinnäytetyön aikana oli melko laaja. Opin paljon yleistä tietoa ja taitoa siitä kuinka painettava vihkonen tulee taittaa ja mitä kannattaa ottaa huomioon kuvituksen ja tekstin asettelussa ja niiden muodossa. Tekstin asettaminen luettavaan ja esteettisesti miellyttävään muotoon oli haastavaa. Vaihdon tekstin asettelua useaan otteeseen ja vertailin sitä muiden painotuotteiden tekstin asetteluun. Haastavaa siitä teki myös se, että kouluaikana painotimme paljon verkkomateriaalin tekemiseen painotuotteiden sijaan. Painotuotteista minulla on jonkinlainen tietotaito pohja ammattikoulun ajoilta. Hahmottaakseni todellisen näkymän vihkosesta tulostin, leikkasin ja liimasin vihkosen siihen muotoon kuin olin sen tarkoittanut. Näin pystyin tarkastelemaan sitä konkreettisesti ja huomasin käytäntöön liittyvät seikat paremmin. Tein muutamia koevedoksia vihkosesta ja kirjoitin niihin ylös asioita, joita tulisi vielä korjailla. Seuraavaksi kahdesta eri versiosta skannatut aukeamat muistiinpanoineen.

Kuva 14. Ensimmäisen version aukeama muistiinpanoineen

Aukeama ”Tuu – tuu tupakkarulla anna itkun tulla” oli hyvin erinäköinen ensimmäisessä koevedoksessa. Kuvitusta lukuun ottamatta kaikki mitä tässä versiossa on, ovat lopullisessa muuttuneet. Esimerkiksi sivunumeroinnin jätin kokonaan pois, sillä mielestäni se ei ollut välttämätön. Lisää tilaa aukeamiin sain lisäämällä ”vinkkini” osiot kokonaan omille aukeamilleen. Myös fontin värit olivat erittäin häiritsevät ja sen luettavuus oli huonoa, joten fontti meni kokonaan vaihtoon.

Kuva 15. Toisen version aukeama muistiinpanoineen

Tässä toiseksi viimeisessä versiossa kuvattu aukeama ”Tarvitsen sinua rakas” on myös muuttunut huomasti, vaikka lopullinen vihkonen syntyi tämän jälkeen. Tässä vaiheessa vihkosta olen jo kuitenkin löytänyt lopullisen fontin, mutta asettelussa on vielä paljon hiomista. Ongelmia on ollut edelleen tekstin marginaaleissa sekä fontin koossa. Myös kuvitusten koon suhteen on tullut muutoksia ja tekstistä nostettujen sitaattien asettelun olen vaihtanut kokonaan.

Taiton ja asettelun lisäksi opin myös paljon kuvituksen merkityksestä ja siitä millaisia prosesseja kuvituksen syntymisen takana on. Tämä oli opinnäytetyöni kannalta juuri se olennainen seikka, johon tahdoin saada vastauksia. Kuvittaminen ja kuvittajan työ sai uudenlaisen näkökulman. Kuvittaminen voi

olla toisinaan erittäin haastavaa ja sen toteuttaminen vaatii aina kuvitettavaan aiheeseen perehtymistä. Vaikka oma mielikuva jostain asiasta olisi itsestään selvä, kuvittaja ei koskaan pysty takaamaan, että jokainen katsoja mieltää kuvan samalla tapaa. Jokainen aistimamme ja kokemamme asia jää meidän mieleemme, mielikuviiimme ja käsittelemme niitä mielessämme. Mielestäni jokainen meistä kokee taiteen oman itsensä kautta ja siksi sitä mikä esimerkiksi on rumaa tai kaunista, ei voida määritellä täydellisesti.

7.2. Kohderyhmä

Kohderyhmä vihkoselle on ensimmäistä lastaan odottavat äidit. Vihkonen ei kuitenkaan vastaa jokaisen perhe-mallin äitejä. Suomessa ja muualla maailmallakin perhe on nykyään laaja käsite. Kun valitsin kohderyhmäksi vihkoselle ensi-äidit ajattelin lähtökohtaisesti kuvituksen suhteen lähinnä ydinperhettä. Tietenkin on sääli, että esimerkiksi yksinhuoltaja saattaa kokea kuvituksen jopa mieltään pahoittavaksi, koska hänellä ei ole vierellään tukevaa puolisoa. Mikäli vihkonen olisi lähtökohdiltaan ollut vähemmän henkilökohtainen teos, olisin ottanut myös muut perhemallit paremmin huomioon. Vihkosessa en kuitenkaan painota siihen millainen perhe-malli on kyseessä. Vaikka teos pohjautuu henkilökohtaiseen kokemukseen en korosta esimerkiksi sitä, että oma perheeni on uusioperhe, vaan mainitsen sen ainoastaan yhdessä sivulauseessa. Tietenkin se, että perheeni on uusioperhe vaikutti suuresti niihin koettuihin tunteisiin mitä koin, mutta en tahtonut ottaa sitä tarkastelun alle. Mielestäni kyseisestä aiheesta voisi kirjoittaa täysin oman kokonaisuuden ja sen kohderyhmänä olisi vain uusioperheet. Kuvituksen suhteen ydinperheen malli näkyy siinä, että niissä esiintyy pääosin äiti, isä ja lapsi. Tarkoitukseni ei ole syrjiä tai jättää huomiotta muita perhe-malleja, vaan kirjoittaa vain omakohtaista tarinaa siihen liittyvillä kuvituksilla. Olennaista työssä ei kuitenkaan ole se millainen perhe on kyseessä vaan se millaiset vasta-synnyttäneen äidin mielenmaisemat voivat olla ja mitä muutoksia elämään mahdollisesti tulee.

7.3. Ongelmat ja niiden ratkaisu

Kuvitustyössä että raportissa törmäsin muutamiin ongelmiin, jotka hidastivat huomattavasti työskentelyä. Ensinnäkin kuvitustyö ja raportti syntyivät eri aikaan. Tämä ei olisi ollut suuri ongelma mikäli olisin pitänyt jatkuvaa päiväkirjaa tekemisistäni, mutta toinen ongelma olikin päiväkirja otteiden puute. Kolmanneksi kuvituksen suhteen ongelmaksi muodostui ”kadonneen” tunnetilan uudelleen hakeminen, sillä kaikki kuvitukset eivät syntyneet juuri vallitsevan tunnetilan aikana. Näiden ongelmien vuoksi minun oli vaikea lähteä tekemään raporttia, koska tuntui että minulla ei ollut riittävää henkilökohtaista materiaalia mistä hakea tukea. Kuvitusten suhteen olin myös pitkän aikaa toimeton, sillä en tiennyt kuinka voisin kuvata jo menneitä tunteita.

Käytin raportin tukena niitä vähäisiäkin löytämiäni mietteitä, joita olin kirjoittanut muistiin. Saadakseni lisämateriaalia tajusin, että voisin yrittää muistella taaksepäin ja kirjata muistamiani asioita ylös. Selailin paljon valokuvia sekä katselin videopätkiä. Juttelin myös läheisteni kanssa menneistä ja etenkin puolisoni kanssa muistelu auttoi hyvin palaamaan taaksepäin. Selailin myös vanhoja piirustuksia mitkä liittyivät kyseiseen aikaan. Niiden kautta pystyin myös palauttamaan joitain oleellisia asioita mieleeni. Mielestäni muistelu oli hyvää itsetutkiskelua, jonka kautta löysin itsestäni asioita, joita en ollut aiemmin tarkemmin ajatellut. Myös vihkosen tekstisisältöihin tuli muutoksia muistelun aikana.

8 Lähteet

- Ahjopalo-Nieminen T. 1999. Kuvittajan keinot. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Happonen, S. 2001. Liike, kuvakirja ja kuvitettu teksti. Teoksessa Rättyä K. & Raussi R. (toim.) Tutkiva katse kuvakirjaan. Jyväskylä: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Hatva, A. 1987. Kuva-hyvä renki, huono isäntä. Porvoo: Oy Urex.
- Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Hatva, A. 2009. Merkityksen välittäminen kuvan avulla. Tampere: Tampereen Yliopisto.
- Heiskanen, S. 1992. Maija Karma Sadun kuvaaja. Porvoo: Wsoy.
- Hirvi-Ijäs, M. 2014. 22 tapaa : taiteellinen ajattelu suomalaisessa nykyaikaisessa taiteessa. Parvs Publishing.
- Huuskonen, N. 2003. Tove Janssonin kuinkas sitten kävikään? Typografia kuvittaa kirjaa. Teoksessa Brusila R. & Ylimartimo S. (toim.) Kuvittaen – käyttökuva muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin Yliopisto, 30-45.
- Konttinen, H. 2012. Herbie Kastemaa alitajunnan Kalastaja. Talentum.
- Korttesalmi, S. 2003. Tyttö ja erillisyyden. Satu ja satukuva itsetutkiskelun välineenä. Teoksessa Brusila R. & Ylimartimo S. (toim.) Kuvittaen – käyttökuva muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.
- Launis, M. 2001. Lastenkuvakirjoja ... kenelle ja miksi? Teoksessa Rättyä K. & Raussi R. (toim.) Tutkiva katse kuvakirjaan. Jyväskylä: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana. Helsinki: Gaudeamus.
- Oittinen, R. 2001. Kääntäjä kääntää kuvia. Teoksessa Rättyä K. & Raussi R. (toim.) Tutkiva katse kuvakirjaan. Jyväskylä: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Rättyä, K. 2001. Kirjan kansikuva peritekstinä. Teoksessa Rättyä K. & Raussi R. (toim.) Tutkiva katse kuvakirjaan. Jyväskylä: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Toivanen, A. 2014. Kuvitus. www.graafinen.com.
<http://www.graafinen.com/kuvitus/kuvitus/>. 12.11.2014.
- Varto, J. 2001. Kauneuden taito. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Ylimartimo, S. 2001. Kanssa ja lisää, vaiko ohi tai jopa vastaan? Lastenkirjan kuvittaja myötä- ja mielikuvittelijana. Teoksessa Rättyä K. & Raussi R. (toim.) Tutkiva katse kuvakirjaan. Jyväskylä: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Liite 1

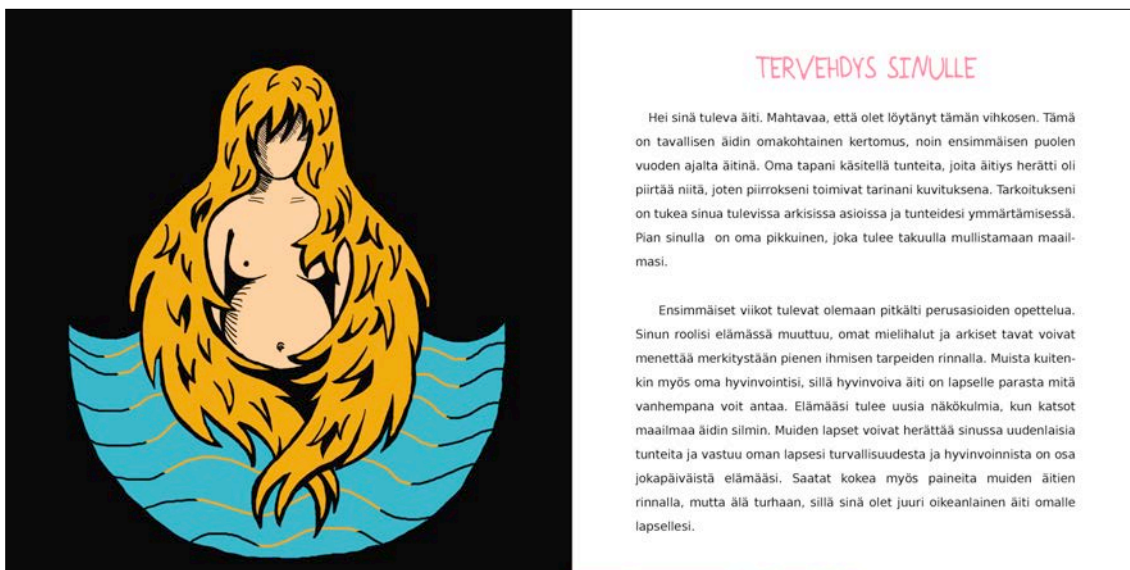
Lopputuloksena kuvituksista syntyi subjektiivinen tarina, joka sai lopullisen muotonsa 15cm x 15cm kokoisena vihkosena. Tarinan nimesin Kahdesta kolmeksi - Pieni matka äitiyteen, sillä mielestäni siitä tulee selkeästi ilmi se, että jotain on syntynyt ja näkökulma on äidin. Ohessa vihkosen aukeamat.

Kuvat 1-2. Kansi ja takakansi

Kuva 3. Sisällys

Kuva 4. Tervehdysaukeama

Kuva 5. Mielen myllerrystä - otsikkoaukeama

Kuva 6. Mielen myllerrystä - tekstiaukeama

Kuva 7. Mielen myllerrystä vinkkini - aukeama

WHERE'S MY BODY!

Kylläpä olo tuntuikin keveyttä kun raskausmasu hävisi. Tunsin olevani todella hoikka, kunnes huomasin etteivät mitkään vanhat housuni mahtuneet jalkaan. Vaatekaappini oli täynnä epäsovivia kuteita, jotka saivat minut vain pohtimaan leventynyttä kehoani. Lantioni oli todellakin 10 cm leveämpi! Tiesinhän minä, että lantio levenee, mutta en ollut varautunut siihen. Tyypilliseen tapaan etsin tietoa olisiko minun mahdollista päästä vanhoihin mittoihini. Vastaukseksi sain, että useimmiten lantio jäisi hieman leveämmäksi, toisin sanoen naisellisemmäksi. Olen aina ollut erittäin itsekriittinen painoni ja ulkonäköni suhteen, joten asiassa oli nielemistä. Raskausarviltä kuitenkin säästyin melko hyvin, sillä teini-iässä olin jo hankkinut osani. Mieheni mielestä olin paremman näköinen kuin koskaan, en enää ollut tyttönen vaan minusta oli tullut nainen. Mielestäni hän osasi valita juuri oikeat sanat sanoessaan niin. Noin seitsemän kuukauden jälkeen synnytyksestä olin palautunut meltei entiselleen. Vanhat housut eivät kuitenkaan istuneet hyvin, joten päätin, että möröt saisivat lähteä lopullisesti! Oli parempi elää eteenpäin kurvikkaampana kuin haidilla mennyttä tytön vartaloa.

Kuva 8. Where's my body! - aukeama

Mieheni mielestä olin paremman näköinen kuin koskaan, en enää ollut tyttönen vaan minusta oli tullut nainen

VINKKINI

Jos vanhat vaatteet eivät tahdo mahtua ylläsi, ole itsellesi armollinen ja **KÄY OSTAMASSA UUSIA VAATTEITA** tai **KÄYTÄ HUOLETTA ÄITIYSPÖKSYJÄ**.

ÄLÄ KOKEILE VANHOJA VAATTEITA LIIAN USEIN. Saatat turhaantua jos edistystä ei olekaan tapahtunut. Tavoite housujen pitäminen ei muutenkaan ole ehkä parasta, jos ne tuovat sinulle jatkuvasti pahan mielen.

ÄLÄ AJATTELE PAINOASI, nauti ihanasta pienokaisesta ja yritä keskittyä häneen. Paino usein putoaa osittain luonnostaankin.

Jos olet huono lähtemään lenkille niin hyödynnä ystävää, jonka kanssa voisit ulkoilla yhdessä. Järjestäkää viikoittain yksi ennalta sovittu **LENK-KEILYPÄIVÄ**. Kun molemmat sitoutuu siihen, luistaminen sovitusta päivästä ei onnistu niin helposti.

Ole **YLPEÄ** vartalostasi ja opettele arvostamaan itseäsi naisena ja äitinä!

Kuva 9. Where's my body – vinkkini aukeama

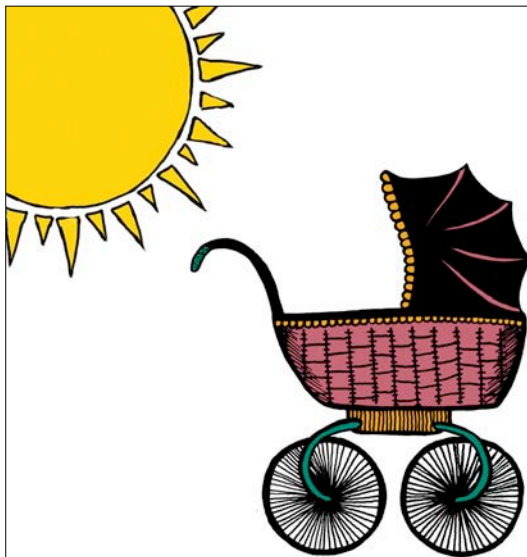

POIS NELJÄN SEINÄN SISÄSTÄ!

Saattaa olla, että tuore äiti kokee ulkoilun aloittamisen vaikeaksi. Näin itse koin etenkin silloin kun olin kaksin vauvan kanssa. Vauvan pukeminen tuntui työlläältä ja omatkin kuteet olivat kamalia. Ajatus mukavasta ulkoilusta muuttui hetkessä stressaavaksi. Lapsi huusi kuumuttaan, äiti ei löytänyt vaatetta ja avaimet oli aina hukassa. Meidän vauvamme oli usein kiukkuinen juuri lähdön aikaan ja se vei mielenkiintoa ulkoilusta. Jatkuva sisällä oleminen ei luonnollisesti ole hyväksi ihmiselle ja lopulta tulikin tunne kuin seinät kaatuisivat päälleni. Sosiaalisena ihmisenä huomasin, että olin tullut erittäin epäsosiaaliseksi. Ensimmäistä kertaa minusta tuntui, ettei minulla ollutkaan niin paljon ystäviä. Minua myös arvostettiin yhteyttä etenkin lapsettomiin ystäviini, sillä ajattelin heidän kokevan lapsen esteeksi. Pikkuhiljaa kynnyksellä lähtemään kasvoi entisestään. Lisäksi pelkäsin ennalta, että ulkoilu muuttuisi itkuisen vauvan hyssyttelyksi ja ihmiset vain tuijottaisivat, kuten muutaman kerran kävikin. Mieheni sai valitettavasti kuunnella valitustani kotiidin roolista. Hän jaksoi kannustaa minua lähtemään ulos ja useimmiten hänen rohkaisunsa sai minut liikkeelle. Lapsen kasvaessa lähteminen alkoi kuitenkin helpottumaan.

Kuva 10. Pois neljän seinän sisästä! - aukeama

VINKKINI

ESIPAKKAA HOITOLAUKKU. Hoitolaukun esipakkaaminen auttaa jos on tarkoitus lähteä vaikka kylään. Mukaan on hyvä pakata yhdet vaihtovaatteet, vaippoja, kosteuspyyhkeitä, harso sekä vaihtovaihtolusta. Kävelylenkille hoitolaukkua tuskin tarvitsee.

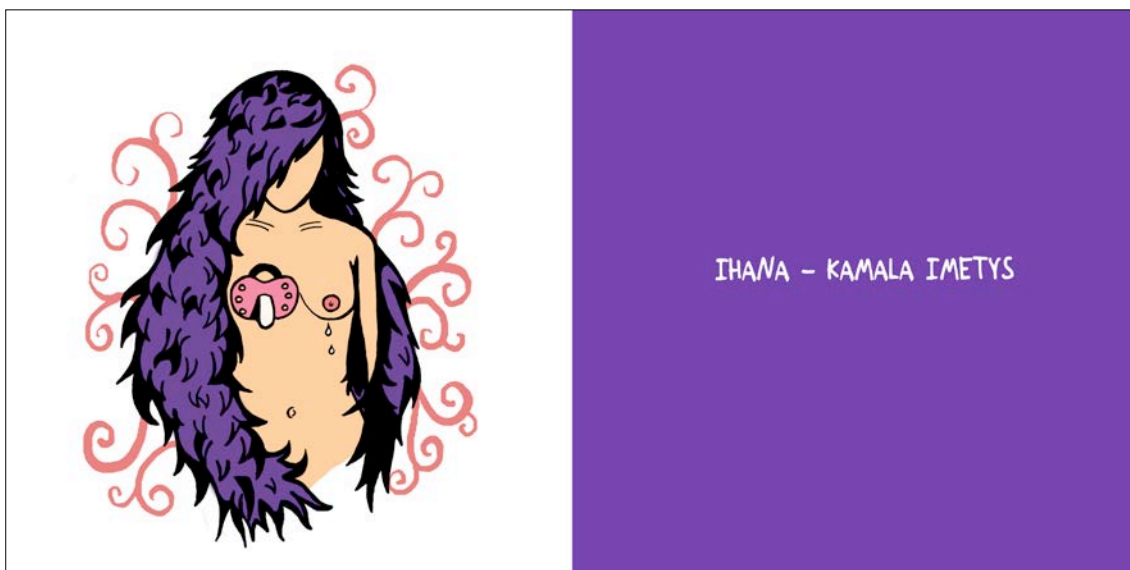
PIDEMMÄLLE REISSULLE on varattava **MAITOA**. Imettäessä maito kulkee mukana, mutta korvikemaitoa varten voit keittää valmiiksi vettä pulloon ja pitää pulloa lämpimänä esimerkiksi kauratyyryn avulla. Mittaa myös tarvittava jauhemäärä pieneen rasiaan ja lusikka helpottamaan jauheen annostelua.

Varaa **AVAIMET, PUHELIN JA KUKKARO** valmiiksi.

OMAT JA VAUVAN VAATTEET on viisasta etsiä ajoissa, jotta vältyt viime hetken vaatekriisiltä. Pukemalla vauvalle vaatteet viimeisenä, hänelle ei ainakaan heti tule kuumaa odottaessa sinua.

Hyödynnä **JOUKKOLIKENNETTÄ**. Helppoa ja ilmaista vaunujen kera.

Kuva 11. Pois neljän seinän sisästä! Vinkkini - aukeama

Kuva 12. Ihana - kamala imetys - otsikkoaukeama

*Tuntui pahalta,
etten osannut ruokkia omaa lastani*

Päätin ennen lapsen syntymää, että haluan imettää. Imetys sujui ensimmäiset kaksi viikkoa hyvin. Vauva useimmiten söi itsensä uneen tai "maitohumalaan". Kaikki kuitenkin muuttui, kun vauva alkoi saamaan rintaravareita. Lisäksi hän pulautteli normaalia enemmän, mikä myös häiritsi ruokintaa ja aiheutti stressiä. Olin usein niin uupunut imetyksestä, että tahdoin vain luovuttaa. Kamalimmat imetyshetket olivat kun yritin imettää vauvaa samalla hyssyttäen. Vauva itki ja äiti itki. Tuntui pahalta, etten osannut ruokkia omaa lastani. Tunsin olevani epäonnistunut äitinä ja häpesin myöntää, että imetys oli kohdallani niin vaikeaa. Osittain imetys epäonnistui siksi, koska stressasin niin paljon muitakin asioita mitä tuolloin oli elämässä. En yksinkertaisesti osannut ottaa rennosti.

Kolmen kuukauden jälkeen siirryimme osittaisimetykseen. Pulauttelun vuoksi jouduimme käyttämään myös maidonsakeuttajaa. Pullo oli käytössä etenkin pahimpina päivinä ja kaupunkireissuilla. Kun hyväksyin asian, enkä väkisin yrittänyt imettää, olimme koko perhe tyytyväisempiä. Mielestäni tärkeintä kuitenkin on perheen hyvinvointi, ei se kuinka kauan imettää. Imetys sujui toisinaan mallikelpoisesti ja saatiin kokea vielä ihania imetyshetkiä pullosta huolimatta. Imetyksen lopettaminen oli haikeaa ja haaveilin toisinaan voivani aloittaa uudelleen.

Kuva 13. Ihana - kamala imetys - tekstiaukeama

Tärkeintä kuitenkin on perheen hyvinvointi, ei se kuinka kauan imettää

VINKKINI

ÄLÄ PAKOTA lasta rinnalle, se saa lapsen olon epämiellyttäväksi ja jopa raivoamaan pelkän rinnan nähdessään.

UNINEN LAPSI syö usein parhaiten.

ÄLÄ SYYTÄ ITSEÄSI jos imetys ei onnistu, se ei ole vikasi.

HUVITUTTINA OLO voi turhauttaa, mutta se lisää maidontuotantoa sekä lähentää äitiä ja lasta.

HYÖDYNNÄ VERTAISTUKEA, kuten neuvolaa, sairaalan imetyso-
liiklinikkaa ja perheitä tukevien yhteisöjen vertaistukiryhmiä.

OSITTAISIMETYKSEEN päätyessä käytä imetystä tukevia tuttipulloja
(Ainu Medele, Avent newborn)

RENTOUDU niin mielettäsi kuin keholtasi. Lapsesi aistii jos hermoilet.
Rentoutumista voit harjoitella hengittäen rauhallisesti ja järjestämällä
lapselle ja itsellesi viihtyisän ympäristön.

Kuva 14. Ihana - kamala imetys vinkkini - aukeama

TUU-TUU TUPAKKARULLA,
ANNA ITKUN TULLA

Kuva 15. Tuu - tuu tupakkarulla, anna itkun tulla - otsikkoaukeama

*Vaikka moni asia oli tuolloin vaikeaa
en vaihtaisi niistä mitään pois*

Vauvan itku lienee yksi stressaavimmista äänistä. Meidän vauvamme kärsi lievistä refluksitaudista, mikä sai hänet itkemään usein selälleen laskettaessa. Ensimmäiset kolme viikkoa vauva oli erittäin tyytyväinen ja arki oli suhteellisen helppoa. Nauroimme vielä asialle, että meidän pieni ei itke, hänestä kuuluu vain "öh" kun hän haluaa jotain. Kuukauden ikää lähestyessä vauva muuttui kuitenkin erittäin itkuseksi. Tätä kesti noin neljä kuukautta. Neuvolassa epäiltiin koliikkia, mutta yksityisellä saimme vastaukseksi lievempi asteisen refluksitaudin. Tuo aika oli todella uuvuttavaa, tuntui ettei minnekään voinut lähteä kun pikkuihin vain huusi ja aloin tietoisesti välttämään ulos lähtöä, vaikka niin ei olisi pitänyt tehdä.

Nukuttaminen oli tuolloin vaikeaa. Vauva nukahti ainoastaan syliin hyssyttäen. Itku alkoi heti kun hän havahtui ettei ollutkaan enää sylissä tai jos hän kuuli pienenkin rasahduksen. Jostain syystä hän ei nukahtanut kunnolla myöskään vaunuihin ja usein kesken matkan saimme kantaa häntä sylissä. Toisinaan kantoliina oli hyvä apuväline ulkoilussa. Vaikka moni asia oli tuolloin vaikeaa en vaihtaisi niistä mitään pois. Se aika kasvatti meidät vanhemmiksi, isäksi ja äidiksi. Loppujen lopuksi vauva-aika on todella lyhyt ja pian pienokainen jo ottaa ensimmäiset askeleensa omalla elämän polullaan.

Kuva 16. Tuu-tuu tupakkarulla, anna itkun tulla - teksti aukeama

VINKKINI

Jos rauhoittelu hermostuttaa **VAIHTAKAA VUOROJA** puolison kanssa tai yksinäsä laita vauva hetkeksi esimerkiksi pinnasänkyyn tai sitteriin.

KAPALOINTI tai **KANTOLIINA** voivat auttaa vauvaa rauhoittumaan. Kantoliina luo vauvalle turvallisen tunteen, sillä silloin hän saa olla lähellä sinua. Myös isä voi käyttää kantoliinaa.

MUSIIKKI saattaa toimia hyvänä apuvälineenä toisille vauvoille.

OPETTELE TUNNISTAMAAN ITKUJA, tämä tosin vaatii aikansa, mutta jokaisella vauvan perustarpeella on omanlaisensa itku.

RYTMIN LUOMINEN päivän tapahtumille on tärkeää. Se luo pienokaiselle turvaa ja lisää tasapainoa koko perheelle.

Mikäli itku alkaa huolestuttamaan, ota yhteyttä **NEUVOLAAN** tai **TARVITTAESSA LÄÄKÄRIIN**.

Kuva 17. Tuu – tuu tupakkarulla, anna itkun tulla vinkkini - aukeama

Kuva 18. Tarvitsen sinua rakas - otsikkoaukeama

Toisen tukeminen, kunnioittaminen ja huomioiminen on parisuhteessa tärkeää

Se on jo sanomattakin selvää, että yhteinen aika tulee vähentymään lapsen myötä. Ajatellaan, että kun vauva nukkuu on mahdollista tehdä yhteisiä asioita, mutta alussa vanhemmat itsekin voivat tarvita päiväunta tai kodissa olevat askareet halutaan saada tehdyksi. Ajan kanssa arki kuitenkin tasoittuu, eikä asioista enää stressaa niin paljon. Mikäli isä on työelämässä, kannattaa isyyslomasta ottaa kaikki irti. Vauvan hoitoa on parasta opetella yhdessä, mutta myös parisuhteen hoitamiseen kannattaa järjestää aikaa.

On hyvä jakaa kotityöt ja vauvanhoito molempien kesken. Isä voi esimerkiksi hoitaa vaunulenkin vauvan kanssa, mikäli äidillä on mennyt yö imettäessä, näin äiti saa tilaisuuden levähtää. Äidin imettäessä isällä on mahdollisuus viettää hetki omaa aikaa tai hoitaa kotiaskareita. Kun molemmat vanhemmat antavat toisilleen tilaisuuden tehdä omia juttujaan mieli pysyy virkeänä. Toisen tukeminen kunnioittaminen ja huomioiminen on parisuhteessa tärkeää. Kahdenkeskinen aika voi olla kortilla, mutta perheen kesken voitte ulkoilla yhdessä tai viettää vaikka rentoja kalsaripäiviä. Muistakaa, että lapsi ei ole este. Totuttelu uudenlaiseen elämään vie vain aikansa.

Kuva 19. Tarvitsen sinua rakas - teksti aukeama

VINKKINI

Viettäköö **KOTITYÖ VAPAITA PÄIVIÄ**, käyttäkää se aika johonkin mukavaan. Kotityöt eivät häviä tekemällä kuin hetkeksi, mutta toisistanne saatte voimia pitkäksi aikaa.

Mikäli **ISOVANHEMMAT** asuvat lähellä, antakaa vauva joskus heille **HOITOO**n. Yksi tuntikin kaksin oman puolison kanssa antaa paljon.

SUUNNITELKAA PIENI REISSU TULEVAISUUTEEN. Kun aloitatte ajoissa, ehditte säästää ja sopia lapselle hoidon. Yhdessä suunnitteleminen voi olla myös hauskaa.

NAUTTIKAA AAMUPALA VUOTEESSA. Äidin imettäessä isä voi vaikka tehdä aamiaisen ja tuoda sen vuoteeseen. Siellä päivää voi jatkaa vaikka lautapelin merkeissä.

Tehkää **YHTEISIÄ VAUNULENKKEJÄ**. Pientä pristystä lenkkiin voi saada vaikka ottamalla eväät mukaan ja pysähtymällä jossain juoden kuumat kahvit ulkosalla.

Kuva 20. Tarvitsen sinua rakas vinkkini - aukeama

*Ei mitään niin kaunista,
ei mitään niin puhdasta.
Viattomuutesi, täydellisyytesi,
poskesi pehmyt, kosketus hento.*

Olet ihme.

*Meidän ihmeemme.
Rakkautemme Rakkaus.*

-RAKKAUDELLA ÄITI-

Kuva 21. Meidän ihmeemme - aukeama

Kuva 22. Kiitokset - aukeama

MIKÄ IHMEEN LÄHIÖTALO?

Lähiötalo on Joensuun Rantakylässä sijaitseva avoin kohtauspaikka kaikille, erityisesti lapsille ja heidän vanhemmilleen. Siellä voit tavata muita vanhempia ja samalla nauttia pöydän tarjoiluista. Tiistaisin Lähiöotalolla järjestetään erilaisia toimintatuokioita lapsille ja aikuisille, kuten asiantuntijavierailuja, musiikkia, leikkejä, satuja ja loruja sekä nukketeatteria. Torstaisin Lähiötalo usein jakaa leipomoiden ylijäämäleipää. Lisätietoa Lähiöotalon toiminnasta löydät ViaDian nettisivuilta sekä Lähiöotalon facebook ryhmästä. Lämpimästi tervetuloa!

Lähiötalo
Avoinna arkisin 10-14, Riihisärkänkatu 6 C 16

www.viadiajoensuu.yhdistysavain.fi

Kirsti Kurki Toiminnanjohtaja | Malla Luodelahti Kehittäjä/ohjaaja
045-8551677 kirsti.kurki@viadia.fi | 0451951945 malla.luodelahti@viadia.fi

ENTÄPÄS PERHEENTALO?

Joensuun Perheentalo sijaitsee taitokorttelissa ja on lasten, isien, äitien ja muiden lasten läheisten vapaassa käytössä. Perheentalolle voit tulla leikkimään, oleskelemaan ja tapaamaan muita aikuisia ja lapsia. Voit osallistua myös erilaisiin avoimiin ryhmiin yhdessä lapsesi kanssa. Vanhemmille on tarjolla erilaisia vertaistukiryhmiä kokemusten jakamiseen. Keskiviikkoisin Oivaluksia lapsiperheen arkeen - keskustelutilaisuuksista saat vinkkejä arjen pyörytykseen. Katso aiheet ja kellonajat nettisivuiltamme.

Tervetuloa Joensuun Perheentalolle!
Avoinna arkisin 9-15

Kuva 23. Yhteistyökumppanit - aukeama